

IZVJEŠTAJ O PROGRAMSKIM AKTIVNOSTIMA UMHCG-a 2015. GODINE

Menadžment UMHCG je do 12. januara bio na kolektivnom odmoru povodom praznika. U februaru mjesecu smo uradili redovnu evaluaciju učinka i zadovoljstva zaposlenih u 2014. godini.

SKUPŠTINA UMHCG-a

Prva redovna sjednica Skupštine Udruženja održana je 12. marta, u prostorijama UMHCG. Sjednici su prisustvovali: Predsjednik Skupštine Milan Šaranović, članovi: Nenad Koprivica, Ričard Đuričić, Marijan Marjanović, Luka Stijepović, Milenko Vojičić, Goran Macanović, Miroslava-Mima Ivanović, kao i izvršna direktorica UMHCGa Marina Vujačić i finansijski menadžer Milorad Hajrović. Svi dokumenti po tačkama dnevnog reda su usvojeni i jedan broj njih je objavljen na sajtu UMHCGa.

PROGRAM ZA OBRAZOVANJE I EDUKACIJU

STUDENSKI SERVIS

Inicijativama UMHCG do aprila mjeseca 2015. za studijsku 2014/2015 godinu oslobođeno je osam studenata za koje fakulteti nijesu bili donijeli odluku o oslobađanju, iako je novi Zakon o visokom obrazovanju stupio na snagu u oktobru 2014. godine. Za troje studenata koji su bili uplatili školarinu je izvršen povraćaj novca.

Na inicijativu UMHCG treću godinu za redom je G.M. oslobođen od plaćanja školarine za vanredno polaganje srednje škole.

Prijestonica Cetinje je za studijske 2014/2015 i 2015/2016 godinu raspisivala konkurs za stipendiju u okviru koga je predviđala stipendiju za samo jednog studenta s invaliditetom a da pritom nije koristila isti kriterijum prilikom odluke. Uprkos reagovanju i inicijativama UMHCG da se stipendija dodijeli za više studenata s invaliditetom id a se koriste jedinstveni kriterijumi nijesmo dobili odgovor. Takođe, učeniku IV razreda Srednje ekonomske škole "Mirko Vešović" je omogućeno polaganje eksternog maturalnog ispita iz engleskog jezika u pisanoj formi.

S obzirom da nije ostvarila pravo na stipendiju Ministarstvu prosvjete smo, u drugoj polovini decembra, uputili inicijativu da joj odobri studentski kredit.

U februaru smo se dopisom obratili i srednjoj Ekonomskoj školi "Mirko Vešović" u Podgorici u vezi korisnika naših usluga i učenika četvrtog razreda ove škole G. M. U dopisu smo od škole zatražili da G. M, koji ima oštećenje sluha, obezbijede polaganje eksternog maturalnog ispita iz engleskog jezika u pisanoj formi koja njemu najviše odgovora. Od direktora škole smo dobili informaciju da polaganje ide preko Ispitnog centra i da je potrebno da se pomenutom centru dostavi Rješenje o kategorizaciji, što je i učinjeno. G.M. je nakon završene srednje škole uz pomoć UMHCG po principu afirmativne akcije upisao Pravni fakultet UCG.

Fakultetu za državne i evropske studije smo se obratili preporukom da A.S. omoguće upis u Školu retorike i da ga oslobode od plaćanja pohađanja škole u iznosu od 250€. Od fakulteta smo dobili pozitivan odgovor i A. S. je oslobođen od plaćanja pohađanja škole.

Vlada Crne Gore je na 98 sjednici od 05. februara 2015. godine usvojila Statut Univerziteta Crne Gore, koji u Članu 132. definiše prava studenata s invaliditetom. U tom smislu Statutom je predviđeno da: Student s invaliditetom bira način izvršavanja predispitnih obaveza i polaganje ispita, u skladu sa njegovim sposobnostima i mogućnostima, a da je organizaciona jedinica Univerziteta dužna da obezbijedi studentima uslove za realizaciju propisanih obaveza. Tim povodom smo poslali pismo rektorki Radmili Vojvodić.

U junu smo poslali dopis Pravnom fakultetu (Univerzitet Mediteran) s molbom da se korisniku naših usluga Z.P., studentu I godine ovog fakulteta omogući da u avgustovskom roku polaže šest, umjesto dozvoljena tri ispita, na šta je pozitivno odgovoreno.

U julu nam se obratila korisnica naših usluga, studentkinja prve godine Visoke medicinske škole u Beranama A.D. sa zahtjevom da se obratimo Medicinskom fakultetu sa molbom da joj se omogući da u avgustovskom roku polaže šest ispita. Od fakulteta smo dobili usmeni odgovor da naš zahtjev ne može biti odobren i da se u avgustovskom ispitnom roku mogu polagati maksimum tri ispita.

U aprilu i u junu smo uputili poziv maturantima s invaliditetom da nam se jave prilikom upisa na fakultet kako bi u okviru Studentske savjetodavne kancelarije dobili neophodnu podršku prilikom upisa i tokom studiranja. Tako nam se, za vrijeme prvog i drugog upisnog roka, javilo 12 svršenih srednjoškolaca koji žele da upišu fakultet, i za koje smo fakultetima slali preporuke za upis i oslobađanje od plaćanja školarine. Međutim, tri studenta, u prvom i drugom upisnom roku, nijesu upisana na fakultet, zbog problema koji je nastao u tumačenju norme o upisu po principu afirmativne akcije u Zakonu o visokom obrazovanju. Zbog ovog problema smo pisali Rektoratu UCGa, a potom i Ministarstvu prosvjete i Skupštini Crne Gore sa zahtjevom da UCGu i fakultetima dostavi tumačenje ove norme, kako bi se spriječili dalji slučajevi diskriminacije prilikom upisa mladih s invaliditetom na fakultete.

Od Ministarstva smo nakon sjednice Savjeta za brigu o osobama s invaliditetom dobili odgovor da je Ministarstvo iznijelo stav kako svima treba omogućiti upis. Nakon toga smo od FPNa dobili informaciju da im je od Ministarstva prosvjete dostavljeno rješenje u kojem piše da je utvrđen maksimalan broj studenata koji može biti upisan u prvu godinu studija na UCGu i da taj broj uključuje i lica s invaliditetom po principu afirmativnu akcije. Nakon ove informacije smo dopisom zamolili Zaštitnika ljudskih prava i sloboda da posreduje u rješavanju ovog problemazbog očiglednih propusta u procedurama. U toku "intervencije" Zaštitnik je ustanovio da su fakulteti prilikom predloga broja kandidata za upis trebali dostaviti i broj OSI koji će biti upisani po principu afirmativne akcije, s obzirom da nije donesen podzakonski akt, a da je objedinjena lista s predlogom trebala biti upućena od strane Univerziteta Ministarstvu prosvjete, odnosno Vladi, prije usvajanja Odluke.

U toku III upisnog roka u avgustu kandidati s invaliditetom su opet naišli na problem prilikom predaje dokumenata, što je za posljedicu imalo ishod da pet OSI ne upiše fakultet u tom roku, bez obzira što smo i mi i u avgustu ponovili inicijativu UCG.

Nakon obraćanja javnosti i ponovljenih dopisa organima univerziteta problem je tek riješen nakon početka studentske godine, tako što je četvoro studenata upisano po principu afirmativne

akcije na osnovne studije i jedna studentkinja na specijalističke. Međutim, Univerzitet nije odobrio upis u narednu godinu studija studentima koji prenose ispite, bez obzira na normu u članu 94 Zakona o visokom obrazovanju. Iako smo reagovali čak i prema institucijama EU Ministarstvo prosvjete ni do kraja decembra, po našim saznanjima, nije izradilo podzakonski akt, niti nas je kontaktiralo povodom toga. Nakon naših reakcija EK je **u Izvještaju o napretku za 2015. godinu** naglasila ovaj problem i konstatovala da se osobama s invaliditetom mora osigurati upis po principu afirmativne akcije.

14. septembra smo poslali dopise za oslobađanje od plaćanja školarine Univerzitetu Mediteran za 18 studenata, Univerzitetu Donja Gorica za sedam studenata, kao i samostalnim fakultetima za četiri studenta. 17. septembra smo prosljedili dopis kao i Spisak studenata za oslobađanje od plaćanja školarine Univerzitetu Crne Gore. UO UCG je na našu inicijativu donio odluku o oslobađanju od školartine ukupno za 59

02. oktobra smo prosljedili Spisak studenata sa potrebnom dokumentacijom za JU Dom učenika i studenata Podgorica, Nikšić, Kotor i Bar za ukupno 26 studenata za smještaj u domove i dodatanim dopis početkom novembra za studenta N.M. koji nam se javio po prvi put.

15. oktobra smo Ministarstvu prosvjete poslali potrebnu dokumentaciju uz spisak studenata koji su konkurisali za stipendiju i studentski kredit za studijsku 2015/2016 godinu, ukupno njih 18.

U oktobru nam se javila jedna nova studentkinja I.R. radi oslobađanja od školarine, a takođe dvoje novih studenata No.M. i Ni.M. su se javili u novembru i dobili smo informaciju da još dvoje studenata s invaliditetom studira na Fakultetu za pomorstvo u Kotoru, čiju dokumentaciju očekujemo uskoro. Ukupno je na Univerzitetu Crne Gore od plaćanja školarine oslobođeno 59 studenata s invaliditetom, a u bazi podataka UMHCG trenutno ima 95 studenata.

Za par studenata se tokom cijele godine obezbjeđivao dostupan prevoz kombijem, ili karticama preko Alo taksija.

UMHCG je izradilo **elektronsku bazu korisnika usluga** Studentskog servisa. Radi unapređenja komunikacije sa studentima oformili smo i fejsbuk grupu namijenjenu isključivo njima. Pored toga smo inovirali dokument na kojem se nalazi spisak fakulteta s informacijama o pristupačnosti kao i broju studenata s invaliditetom koji studiraju na tim fakultetima, ukoliko ih ima. Ova analiza je prosljeđena Univerzitetu Crne Gore i Ministarstvu prosvjete i objavljena je na našem sajtu.

U septembru smo se obratili Ministarstvu prosvjete i Ministarstvu rada i socijalnog staranja s dopisom da se našoj korisnici usluga S.C. iz Tuzi obezbijedi finansijska ili neka druga vrsta podrške imajući u vidu da S.C. svaki dan putuje u Podgoricu najmanje dva puta porodičnim vozilom, a da po Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, niti po Zakonu o obrazovanju i vaspitanju djece sa POP nema pravo na troškove prevoza jer je punoljetna. Dobili smo negativne odgovore od oba organa, nakon čega smo u ponovljenom dopisu opet reagovali prema MRS.

Ministarstvo prosvjete je inače univerzitetskim jedinicama, koje su pretrpljele statutarne promjene <http://www.disabilityinfo.me/component/k2/item/1251-licenciranje-filozofskog-filolo%C5%A1kog-i-medicinskog-fakulteta-konkretna-prilika-da-se-u-praksi-poka%C5%BEe-po%C5%A1tovanje-prava-studenata-s-invaliditetom-od-strane-nadle%C5%BEnih-institucija> dodijelio licencu, bez obzira što ne ispunjavaju zakonom propisane uslove koji se odnose na pristupačnost.

Novembar – mjesec podizanja svijesti o invaliditetu - UMHCG je mjesec novembar posvetio podizanju svijesti o invaliditetu i u okviru njega je sproveo niz aktivnosti kao što su: esejsko takmičenje, posjeta vrtićima, objavljivanje časopisa Disabilityinfo i po prvi put u Crnoj Gori, u saradnji s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i CNP, prikazivanje predstave “Revizor” na znakovnom (gestovnom) jeziku i uz simultanu interpretaciju za osobe s oštećenjem sluha. Osim navedenih realizovali smo i redovne projektne aktivnosti s ovim ciljem, javne debate, motivacione radionice, premijeru filma, a završili konferencijom o pristupačnosti. (Detaljnije u nastavku).

Esejsko takmičenje - 15. novembra je UMHCG raspisalo nagradni konkurs za esejsko takmičenje prije svega za studente i ostale zainteresovane, u okviru niza aktivnosti predviđene za mjesec podizanja svijesti o invaliditetu. Predložene su tri teme za ovo takmičenje (“Vide me, dakle postojim”, “Moja različitost – moje pravo” i slobodna tema) kako bi takmičari bili u prilici da odaberu onu temu koja je najbliža njihovom iskustvu. Konkurs je bio otvoren do 30. novembra a pobjedničke tekstove su napisale naše studentkinje Dragana Đokić i Svetlana Radović. Planirano je da kao nagradu organizujemo zajednički izlet u narednom periodu.

Posjeta vrtićima JU “Đina Vrbica” i JU “Ljubica Popović” - Jedna od aktivnosti u okviru mjeseca podizanja svijesti o invaliditetu je bila i posjeta vrtićima JU “Đina Vrbica” i JU “Ljubica Popović”. U cilju promocije prava osoba s invaliditetom među predškolskom djecom organizovali smo dogovorni sastanak sa direktoricom JPU “Đina Vrbica” na kom smo dogovorili kako posjetu tako i buduću saradnju kroz različite aktivnosti. Predstavnici UMHCG-a su 20. novembra, na Međunarodni dan djeteta posjetili vrtić JPU „Đina Vrbica“ u Podgorici gdje su su s dvije grupe djece održane radionice u toku kojih su djeca imala priliku da postavljaju pitanja, čuju informacije o invaliditetu i lična iskustva osoba s invaliditetom. Cilj nam je da djeci u najranijem djetinjstvu približimo različitosti, te na taj način razvijamo njihovu svijest o osobama s invaliditetom. U posjeti su bili Aleksandra Pavićević, Anđela Miličić, Jelena Mrdak i Milan Šaranović. Takođe, u vrtiću su na isti dan naši studenti Milica Mrvaljević i Kenan Čosović posjetili vrtić “Suncokrili” i prisustvovali predstavi njihovih mališana.

Časopis disABILITY info - U toku septembra započeli smo pripremu novog broja časopisa. 1. decembra je iz štampe je izašao novi broj časopisa Disability info koji pokriva nekoliko značajnih tema iz oblasti života osoba s invaliditetom poput zdravstvene zaštite, ali i poslovne sposobnosti što je osnovni preduslov za život dostojan čovjeka. Časopis sadrži i intervju s ambasadorom Aleksandrom Andrijom Pejovićem i zamjenikom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Sinišom Bjekovićem. Osim toga ostale rubrike pokrivaju i druge interesantne oblasti poput sporta, kulture i asistivnih tehnologija.

Predstava “Revizor” - U saradnji s Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i Crnogorskim narodnim pozorištem 2.decembra je predstava “Revizor”, koja je bila na redovnom repertoaru, prevedena na znakovni jezik i simultano interpretirana za osobe s oštećenjem vida. Interpretator za osobe s oštećenjem vida je bio Igor Tomić, profesor u Resursnom centru za djecu i mlade, a prevodilac na znakovni jezik Alen Babačić, prevodilac u RTCG. Predstavi je prisustvovalo više desetina osoba s invaliditetom, koje su po prvi put ravnopravno pratile neku kulturnu aktivnost, a neke od njih po prvi put i bile u pozorište.

Sastanak s ministrom prosvjete Predragom Boškovićem - Na inicijativu UMHCG u prostorijama Ministarstva prosvjete neposredno nakon izbora novog ministra održan je sastanak na kojem su prisustvovali Marina Vujačić i Milenko Vojičić a ispred MP ministar

Bošković i Bojana Martinović. Na sastanku je razgovarano o položaju učenika i studenata s invaliditetom, o aktivnostima i planovima UMHCG nakon čega je dogovoreno da UMHCG proslijedi sve važne materijale koji mogu pomoći Ministarstvu da sagleda trenutnu situaciju i odredi u kojim aktivnostima i na koji način može saradivati sa UMHCG i pružiti mu podršku. Nakon sastanka Marina je pripremila i poslala Ministarstvu dio Plana rada UMHCG koji se odnosi Programa obrazovanja, zatim informacije o pristupačnosti fakulteta i broju studenata s invaliditetom, predlog zajedničkih aktivnosti.

Sastanak s predstavnicima Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore - 31.03. je u UMHCG održan sastanak s predstavnicima Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore. Ispred UMHCGa sastanku su prisustvovala Miroslava-Mima Ivanović i Sandra Nedović. Tom prilikom je dogovorena međusobna saradnja i definisane su zajedničke aktivnosti za naredni period. **Održavanje info štandova** - U toku prvog upisnog roka na crnogorskim fakultetima (Pravni fakultet, Fakultet političkih nauka, plato ispred tehničkih fakulteta, Filozofski fakultet) održali smo info štandove u saradnji sa SPUCG. Cilj info štandova je bio informisanje mladih s invaliditetom koji namjeravaju da upišu fakultet, kao i onih koji već studiraju, o radu Studentske savjetodavne kancelarije i o vrstama podrške koje mogu dobiti kako prilikom upisa, tako i tokom cijelog procesa visokog obrazovanja. Na info štandovima, kojima su osim zaposlenih u UMHCGu, prisustvovali i naši volonteri i studenti s invaliditetom, je podijeljeno između 700 i 800 lifleta.

Sastanak s Rektorkom Radmilom Vojvodić - 15.06. je održan sastanak sa Rektorkom UCGa Radmilom Vojvodić kome su ispred UMHCGa prisustvovala Marina Vujačić i Sandra Nedović. U cilju unapređenja uslova za studente s invaliditetom su dogovorene zajedničke aktivnosti koje treba realizovati u narednom periodu. Jedna od dogovorenih aktivnosti je i održavanje okruglog stola koji je organizovan 06 jula u prostorijama Rektorata, na kojem je potpisan Memorandum o saradnji između UMHCGa i UCGa. Memorandum o saradnji predviđa zalaganje za uklanjanje fizičkih prepreka; obuku nastavnog osoblja za rad sa studentima sa invaliditetom; stvaranje uslova za pristup literaturi u adekvatnim formatima; podršku za pristup servisima Kancelarije za razvoj karijere na UCG; uključivanje u buduće programe cjeloživotnog učenja; podršku mobilnosti i uključivanju u vannastavne aktivnosti. Na skupu su, pored Rektorke Vojvodić i Marine Vujačić govorili predstavnici Filozofskog fakulteta UCGa (studijskog programa za inkluzivno obrazovanje), Zavoda za školstvo, Unije poslodavaca i Zavoda za zapošljavanje, i studenti s invaliditetom. Dogovoreno je da se pristupi izradi Strateškog plana, kako bi se ciljevi iz Memoranduma pretvorili u konkretne aktivnosti i vremenski okvir.

Portal Brucos.me

Na portalu Brucos.me je u aprilu mjesecu postavljen baner UMHCG koji vodi ka našem sajtu kako bi nas maturatni s invaliditetom lakše pronašli. Sa ovim portalom je pregovarano i oko drugih vidova saradnje.

Časovi u Sergije Stanić

I ove godine na poziv Srednje stručne škole Sergije Stanić iz Podgorice četvrtu godinu za redom treneri/ice UMHCG-a su volonterski držali ukupno 13 časova za učenike prvog razreda. Nekim časovima su prisustvovali i nastavnici. Treneri na 10 časova održanih u februaru su govorili o svojim iskustvima, gdje i kako je tekao proces njihovog obrazovanja, kako posmatraju i kako se odnose prema svom invaliditetu. Objasnjavali su učenicima termine kao što su: posebne potrebe, invaliditet, hendikep, smetnje u razvoju. Treneri su bili Marina Vujačić, Miroslava

Mima Ivanović i Milenko Vojičić. U decembru smo održali 3 časa, na kojima su učenici kroz igru ograničenja vidjeli s kojim se sve barijerama osobe s invaliditetom suočavaju u svakodnevnom životu, nakon čega je uslijedila razmjena iskustava i priča o prihvatanju invaliditeta. Ovo je, po njihovim riječima, značajno uticalo na njihovu promjenu svijesti u pristupu osobama s invaliditetom i povećanju znanja o svakodnevnoj diskriminaciji. Trenerice su bile Miroslava-Mima Ivanović, Jelena Mrdak i Milica Mrvaljević.

PROGRAM SERVISA PODRŠKE Od septembra mjeseca Program servisa podrške je objedinjen sa programom ličnog osnaživanja i potprogramom za pse vodiče i pomagače koji sada čine **PROGRAM ZA SAMOSTALNI ŽIVOT.**

Program za pse vodiče / pomagače

Prikupljen je novac iz kasica u Poštama Crne Gore u Beranama i Bijelom Polju i Tivtu u iznosu od 133,55 eura. Krajem marta povučena je kasica iz pošte Crne Gore u Ulcinju u kojoj je bilo prikupljeno 12,20 eura za godinu dana.

Iz Centra za rehabilitaciju "Silver" smo u aprilu dobili informaciju da imaju psa vodiča koji bi odgovarao Dunji Samardžić, te smo u tom smislu u komunikaciji sa njima postigli dogovor da Dunja dođe na procjenu kompatibilnosti sa psom i da, ukoliko rezultati procjene budu pozitivni, cijenu psa vodiča isplatimo u dvije jednake rate, i to prvu do kraja godine, a drugu do 15. marta 2016. godine. Pošto se procjenom utvrdilo da su pas vodič i Dunja kompatibilni, obuka u Centru za rehabilitaciju "Silver" je započela 22. juna, a u vezi isplate cijene obuke i prenosa psa će se potpisati ugovor. S obzirom da za psa imamo prikupljenih oko 4.000 eura, krajem juna smo počeli sa slanjem dopisa crnogorskim firmama za pružanje finansijske podrške. Do sada je poslato 54 dopisa, a ukupno je od juna do kraja 2015.godine prikupljeno 3.900,00 € od donatora čiji će spisak biti objavljen na sajtu. Takođe, u septembru nam je slikar Vladimir Dado Đuranović donirao sliku, da bi novac dobijen od njene prodaje išao u svrhe otplate Urana.

Krajem decembra je "Silveru" isplaćena prva rata u skladu s ugovorom.

Personalna asistencija

U januaru mjesecu je završena Studija i Sažetak studije o personalnoj asistenciji koja je objavljena na sajtu, uz saopštenje za javnost s osnovnim navodima o rezultatima studije. Povodom završetka Studije Marina Vujačić je imala sastanak sa predstavnicima Ministarstva rada i socijalnog staranja, njih pet, kojima je prezentovala rezultate Studije i prenijela preporuke UMHCG-a koje se odnose na definisanje standarda personalne asistencije. Nakon toga sastanak je opet održan u martu mjesecu, nakon čega su predstavnicima Ministarstva upućeni komentari na Nacrt Pravilnika o uslugama u zajednici i praćen sam process usvajanja Pravilnika, odnosno definisanja bližih standard i kriterijuma za usluge. Jedan broj naših sugestija je prihvaćen od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja.

17.02. je u UMHCG-u održan trening za personalnu asistenciju na kojem je prisustvovalo 6 potencijalnih korisnika PA sa svojim asistentima. Trening su vodili treneri UMHCG-a Miroslava-Mima Ivanović i Milenko Vojičić. Nakon samoprocjene (gdje su potencijalni korisnici naveli za koje sve aktivnosti im je potrebna asistencija i koliko vremenski) treneri su odlučili da

svih 6 korisnika dobiju asistenciju i to: dvoje po 70h mjesečno; jedan korisnik 50h; jedan 44h; i dvoje po 33h mjesečno. Asistencija je sprovedena 3 mjeseca počevši od 02.marta, a potom je nastavljena iz projekta ZZZCG sve do kraja decembra mjeseca.

Projekat: "Sloboda izbora"

Projekat "Sloboda izvora" podržala je Američka ambasada u Podgorici, a sprovodimo ga u saradnji sa Centrom za multimedijalnu produkciju – CEZAM. U toku septembra u okviru ovog projekta rađeno je na pripremi aktivnosti podrazumijevanih projektom. To je uključilo detaljno planiranje vremenskog okvira i podjelu uloga među partnerima. Pristupljeno je izradi lifleta, pripremi ideja za serijal emisija koji je predviđen ovim projektom. U toku oktobra održane su dvije radionice o samostalnom življenju za osobe s invaliditetom i to u Bijelom Polju 20. oktobra, i u Herceg Novom 30. oktobra. 12. novembra održana je radionica o samostalnom življenju u Nikšiću. Planirano je da se preostale dvije radionice održe u martu naredne godine.

Takođe, inicirano je uspostavljanje saradnje sa RTCG u implementaciji projekta, odnosno serijala od pet emisija o samostalnom življenju osoba s invaliditetom. Međutim, još uvijek nije zaključen sporazum o saradnji.

Iako nije uspostavljena zvanična saradnja sa RTCG inicirali smo održavanje emisije "Putevi života" čija tema je bila filozofija samostalnog življenja. Emisija je emitovana 18. novembra. Učesnici/ce su bili Goran Macanović, Mirolava-Mima Ivanović i Marina Vujačić. Putem telefona u emisiju se uključila Gordana Rajkov predsjednica Centra za samostani život iz Srbije. U aktivnoj publici takođe su učestvovali članovi/korisnici Udruženja i Saveza slijepih.

Predstavnici UMHCG su prisustvovali na nekoliko događaja i imali sastanke s predstavnicima institucija koje se bave servisima podrške – uslugama u zajednici. Između ostalog, imali smo izlaganje na **TAIEX-ovoj radionici o deinstitucionalizaciji**, na temu: "Iskustva NVO u pružanju usluga u zajednici"

Takođe, dali smo svoje komentare na **Izveštaj Mreže Solidara** koja se bavi servisima podrške i zagovaranjem na evropskom nivou.

PRAVNI PROGRAM I ANTIDISKRIMINACIJA

Postupci za zaštitu od diskriminacije

21. januara održano je treće ročište **protiv Hypo aple adria banke**, po tužbi Milenka Vojičića, na kojem su izvedeni dokazi odbrane tužene, a nakon rasprave je zaključeno ročište i nakon par dana donesena Presuda, kojom su prihvaćeni svi tužbeni zahtjevi koji se odnose na odredbe Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o zabrani diskriminacije lica s invaliditetom, a novčani iznos za naknadu nematerijalne štete je presuđen sa traženih 3.000€ na 1.000€. Protiv ove Presude tužena je izjavila Žalbu po kojoj je Viši sud u Podgorici donio presudu 22.09.2015.godine. Presudom je potvrđena prvostepena Presuda u dijelu utvrđenja diskriminacije i iznosa za naknadu nematerijalne štete, dok je preinačena u dijelu nalaganja tuženoj da preduzme potrebne mjere kako se počinjena diskriminacija više ne bi ponovila, jer je ovaj tužbeni zahtjev Viši sud u Podgorici odbio kao neosnovan. Na ovu presudu je **izjavljena revizija Vrhovnom sudu Crne Gore, u pogledu neusvojenih tužbenih zahtjeva.**

22. januara je održano i posljednje ročište po tužbi Milenka Vojičića protiv **JU "KIC" Budo Tomović i Glavnog grada**, na kojem je saslušan tužilac. Presuda u ovom postupku donijeta je 20. februara i njome je kao neosnovan odbijen tužbeni zahtjev da se tuženom naloži

preduzimanje svih potrebnih mjera kako se počinjena diskriminacija ne bi više ponovila, a od traženih 5.000€ za iznos naknade nematerijalne štete dosuđeno je 1.500€. Protiv ove Presude obje strane su u zakonskom roku izjavile Žalbu, po kojima je Viši sud u Podgorici donio presudu 15.09.2015.godine, kojom je u potpunosti potvrdio prvostepenu Presudu. **Protiv ove Presude je izjavljena revizija Vrhovnom sudu Crne Gore u pogledu neusvojenih tužbenih zahtjeva.**

Prvo ročište glavne rasprave u postupku za zaštitu od diskriminacije protiv **Uprave za mlade i sport i države Crne Gore** je održano 30. januara i na njemu su saslušani svjedoci: Velibor Bošković, Marija Ružić-Stojanović i Mirela Rajković. Zamjenica Zastupnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore nije imala prigovora, a svoju odbranu zasniva na sporenju pasivne legitimacije. Na ovom ročištu 25.marta su izvedeni dokazi: Presuda Osnovnog i Višeg suda u Podgorici po tužbi protiv Skupštine Crne Gore i print screen poziva Ministarstva prosvjete na javnu raspravu, na kojoj je izvršena diskriminacija. Presuda je donijeta 24. aprila i njome je usvojen Tužbeni zahtjev da se tuženima naloži zabrana ponavljanja diskriminatorne radnje, tj. zabrana organizovanja događaja važnih za lica s invaliditetom u nepristupačnom prostoru, a dosuđena visina za naknadu nematerijalne štete je 1.500 eura od traženih 3.000 eura. Protiv ove Presude tužilja i Uprava za mlade i sport nijesu izjavile Žalbu, **ali država Crna Gora jeste te se čeka Presuda Višeg suda u Podgorici.**

...

Početak jula advokatici Tijani Živković je dostavljena Presuda Vrhovnog suda Crne Gore po reviziji **protiv Skupštine Crne Gore** od 30. jula 2014. godine. Presudom se usvaja revizija tako što se Presuda Višeg suda u Podgorici u dijelu naknade nematerijalne štete preinačuje i usvaja dosuđeni iznos Presudom Osnovnog suda u Podgorici (3.000 eura), dok se usvaja pravni stav da je tužbeni zahtjev da se tuženoj naloži preduzimanje mjera kako se izvršena diskriminacija više ne bi ponovila u skladu sa Članom 26 Stavom 1 Tačkom 2 Zakona o zabrani diskriminacije, ali se nižestepene presude ne preinačuju, već ukidaju i vraćaju Osnovnom sudu u Podgorici na ponovno suđenje. Ročište pred Osnovnim sudom u Podgorici na kome će se primijeniti pravni stav Vrhovnog suda je zakazana za 07.10.2015. godine. Ročište pred Osnovnim sudom u Podgorici na kome se trebao primijeniti pravni stav Vrhovnog suda je sa 07.10.2015. godine odloženo za 11.11.2015.godine i na njemu je zastupnik tužene priložio izvještaj i fotografije urađenih prilagodavanja zgrade Skupštine Crne Gore (hidraulična platforma na sporednom ulazu i jedan toalet). Sud je dozvolio da se o dostavljenom materijalu i primjeni novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom tužilja i njena advokatica izjasne u Podnesku, u kome je zatraženo vještačenje sudskog vještaka građevinske struke o tome da li su ispunjeni svi standardi pristupačnosti i da li je bilo tehnički izvodljivo prilagoditi glavni ulaz Skupštine, a na osnovu Člana 11 i 32 novog Zakona. **Naredno ročište se s 16.12. 2015. godine odložilo za 02.02.2016. godine.**

...

UMHCG i Miroslava-Mima Ivanović su 31. jula preko advokaticе Tijane Živković podnijeli Tužbu za zaštitu od diskriminacije protiv **Glavnog Grada – Podgorice** Osnovnom sudu u Podgorici, a povodom ponovljene diskriminacije koju su pretrpjeli na sjednicama Skupštine Glavnog Grada, održanim u nepristupačnim prostorijama, na kojima se, između ostalog,

raspravljalo o Predlogu Odluke o dopuni Odluke o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom na teritoriji Glavnog Grada. Tužbom se od suda traži da utvrdi diskriminaciju, zabrani tuženom ponavljanje radnje diskriminacije i naloži mu da na ime naknade nematerijalne štete UMHCG-u isplati 3.000 €, a Miroslavi-Mimi Ivanović 5.000 €. Prvo, pripremno ročište u ovom postupku je održano 2.12.2015. godine, a kako u odgovoru na tužbu OT Glavni grad-Podgorica nije ništa sporio, već čak naveo da su “humano postupili”, od dokaza je predloženo saslušanje Miroslave-Mime Ivanović na ročištu glavne rasprave, koje će se održati 03.02.2016.godine.

Početkom marta mjeseca Miroslava-Mima Ivanović je podnijela **dvije pritužbe Zaštitniku ljudskih prava i sloboda** zbog diskriminacije po osnovu invaliditeta. Jedna se ticala diskriminacije od strane Montenegro airlines-a jer je kao uslov za ostvarivanje prava na putovanje bilo postavljeno ispunjavanje formulara sa mnoštvo uvrjedljivih i omalovažavajućih pitanja. Druga Pritužba je podnešena protiv JU Dom zdravlja Podgorica zbog nepristupačnosti zdravstvenog objekta Studentski centar i pružanja zdravstvene zaštite u ponižavajućim uslovima. Obje pritužbe je Zaštitnik uputio na izjašnjenje diskriminatora.

Krajem aprila je UMHCG održao sastanak sa predstavnicima Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore na kome su razmotreni odgovori diskriminatora na pritužbe i iznijeti stavovi o daljem postupanju. JU Dom zdravlja Podgorica nije negirao nepristupačnost Studentskog centra i Mimu je uputio na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu u drugim pristupačnim zdravstvenim ustanovama ove institucije. Dogovoreno je da se od JU Doma zdravlja Podgorica traži preduzimanje mjera na prilagođavanju Studentskog centra. Zaštitnik je na osnovu odgovora na mišljenje i izjašnjenja ove institucije, donio Preporuku 09.07. ove godine u kojoj od JU Doma zdravlja Podgorica traži specifikaciju troškova i preduzimanju mjera na prilagođavanju Studentskog centra, kao i da o istom obavijesti Zaštitnika u roku od 90 dana. Dom zdravlja Podgorica je Zaštitnika obavijestio da je započeo tendersku proceduru za nabavku elemenata pristupačnosti (pomagala) za kretanje osoba s invaliditetom, od kojih će jedan biti namijenjen za zdravstveni objekat Studentskog centra, a o čemu je podnositeljka Pritužbe obaviještena početkom novembra.

Montenegro airlines je odgovorio da se popunjavanje spornog formulara traži samo od osobe s invaliditetom koje pravo na putovanje ostvaruje iz sredstava Fonda za zdravstveno osiguranje, pa je s obzirom na to dogovoreno da se od Montenegro airlines-a traži usklađivanje procedura u skladu sa međunarodnim standardima putovanja osoba s invaliditetom avionskim prevozom. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je donio Mišljenje 06.oktobra, u kome je utvrdio da je izvršena diskriminacija i da su pitanja u formularu diskriminišuća, a da ne postoji baza podataka koja bi obezbijedila tajnost i nezloupotrebu ličnih podataka koji se prikupljaju ovim formularom. Zaštitnik je dao Preporuku da Montenegro Airlines ukloni ili izmijeni diskriminatorna pitanja u MEDIF formularu, da primjenjuje istu praksu prema svim osobama s invaliditetom, bez obzira koriste li uslugu na osnovu uputnice Fonda za zdravstveno osiguranje, i da obezbijedi vođenje baze podataka koja će omogućiti tajnost i nezloupotrebu ličnih podataka prikupljenih formularom.

Pravno savjetovanje

Fondu za zdravstvo Crne Gore upitali smo zvaničan dopis u kojem smo tražili pomoć za korisnicu naših usluga A.P. kojoj je potreban adekvatan slušni aparat a čija trenutna cijena prevazilazi finansijske mogućnosti njene porodice. Iz Fonda za zdravstvo smo dobili potvrđan odgovor te će on pokriti najveći dio troškova ovog aparata.

Takođe smo komunicirali sa Fondom zdravstva povodom naše članice S.C. kojoj je bila potrebna pomoć asistenta tokom boravka u rehabilitacionjom centru u Igalu. Na naš dopis, Fond Zdravstva je potvrđno odgovorio, bez obzira što Silvana po Zakonu nema prava na pratioca jer je napunila 18. godina. Međutim, ovo je bilo pravedno rješenje s obzirom da su u pitanju dva člana porodice koja koriste pravo na rehabilitaciju, a nemaju pravo na asistenta.

Početak septembra smo na osnovu prijave nasilja nad osobom s intelektualnim invaliditetom, poslatom nam putem fb stranice, **Centru bezbjednosti Bar** podnijeli Krivičnu prijavu uz dostavljanje svih poruka sa navodima o nasilju i zlostavljanju koje su nam poslate. U prijavi smo zamolili da nas Centar bezbjednosti Bar obavijesti o toku događaja i postupanja u ovom slučaju, ali do sada nijesmo dobili nikakvu povratnu informaciju.

Krajem oktobra smo pružili pravnu pomoć u pokretanju drugostepenog postupka za **ostvarivanje prava na ličnu invalidninu T.M.**, pisanjem Žalbe Ministarstvu rada i socijalnog staranja na prvostepeno Rješenje Centra za socijalni rad.

Početak novembra nam se javilo ukupno 7 ljudi koji su imali probleme sa ostvarivanjem prava na povlasticu una putovanje od mjesta stanovanja do mjesta rada i nazad, na teritoriji iste opštine. Zbog ovog problema smo se obratili Ministarstvu rada i socijalnog staranja, kao i medijima, i tom prilikom dobili odgovor da se Zakon o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom pogrešno primjenjivao i da se ovo pravo priznavalo svim zaposlenim s invaliditetom, bez obzira što je Zakon ovo pravo propisao samo onima čije se mjesto stanovanja i mjesto rada nalaze u različitim opštinama. U ovom smislu smo pružili pravnu pomoć u pokretanju drugostepenog postupka za ostvarivanje ovog prava za K.C.

Dvije osobe su nam se javile zbog diskriminacije po osnovu invaliditeta u oblasti zapošljavanja i obrazovanja. Za slučaj diskriminacije u oblasti zapošljavanja smo inicirali razgovor s ministarkom rada i socijalnog staranja Zoricom Kovačević i očekujemo sastanak, dok se za slučaj diskriminacije u oblasti obrazovanja razmatra najpovoljniji postupak za oštećenu stranu.

Takođe smo pružali pravne savjete i za nekoliko drugih osoba koje su nam se javile tražeći pomoć. **17 osoba** nam se javilo tražeći različite vrste pravnih savjeta, uglavnom preko fejsbuk stranice. U ovu brojku svakako nijesu uključeni studenti s invaliditetom i potencijalni studenti.

Krajem januara je **CGO snimio i kratak film o ljudskim pravima i diskriminaciji** i za temu je upravo uzeo slučaj diskriminacije Mime Ivanović od strane Skupštine Crne Gore. Film koji je sniman sa Marinom Vujačić i Tijanom Živković <https://www.youtube.com/watch?v=2ojipH2DcG8> je prikazan na završnoj regionalnoj konferenciji projekta u Beogradu početkom februara.

Projekat “Kako zakon postaje praksa”

U septembru je započela realizacija projekta “Kako zakon postaje praksa” (How the law becomes practice) kojeg finansira Britanska ambasada u Podgorici, a čije su glavne aktivnosti: javne debate o novom Zakonu o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, izrada Vodiča kroz ovaj Zakon i online pravno savjetovalište. Svrha projekta je promocija novog Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. U septembru smo održali sastanak sa direktorkom Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, gospođom Blankom Radošević Marović u cilju definisanja konkretne saradnje na projektnim aktivnostima. U tom smislu je započeta izrada Vodiča kroz Zakon, na koji će komentare dati Ministarstvo, koje je finansijski podržalo njegovo štampanje, dok će se od sredstava dobijenih od Britanske ambasade u Podgorici finansirati verzija vodiča pristupačna za osobe s intelektualnim invaliditetom.

U oktobru su održane dvije javne debate, i to 20. oktobra u Bijelom Polju i 30. oktobra u Herceg Novom. Na javnim debatama su govorili: predstavnici lokalnih samouprava (Tufik Bojadžić, potpredsjednik Opštine Bijelo Polje i Branka Gubor Božović, savjetnica za ljudska prava u Sekretarijatu za društvene djelatnosti i lokalnu samoupravu u Opštini Herceg Novi), predstavnice Direktorata za unaprijeđenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda Ministarstva za ljudska i manjinska prava (Aleksandra Popović, Samostalna savjetnica I i Blanka Radošević Marović, direktorica Direktorata), predstavnici lokalnih organizacija osoba sa invaliditetom (Samir Guberinić iz Udruženja za podršku osobama sa invaliditetom i Dragana Zečević Plavanski iz NVO “Nova šansa u Novom”) i Miroslava-Mima Ivanović iz UMHCG-a. Javne debate su bile jako dobro posjećene, kako od strane osoba sa invaliditetom, tako i od strane predstavnika lokalnih institucija. 12. novembra je održana javna debata u Nikšiću, na kojoj su, pored Miroslave-Mime Ivanović i Blanke Radošević Marović, govorile i Mr Tatjana Perović Rukovoditeljka Odjeljenja za socijalnu i dječju zaštitu u Sekretarijatu za kulturu, sport, mlade i socijalno staranje, Opština Nikšić i Svetlana Radović iz Udruženja mladih sa hendikepom Nikšić, dok je javna debata u Podgorici održana 18. decembra. Na ovoj javnoj debati su govorili ministar Numanović, ambasador Britanske ambasade u Podgorici Robert Ian Whiting, poslanica Odbora za ljudska prava i slobode Snežana Jonica, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Siniša Bjweković, predsjednik Osnovnog suda u Podgorici Zoran Radović i advokatica Tijana Živković. O zaključcima s javne debate u Podgorici možete pročitati na linku: <http://umhcg.com/zakljucci-i-preporuke-sa-javne-debate-o-novom-zakonu-o-zabrani-diskriminacije-lica-sa-invaliditetom/>

Krajem oktobra smo pokrenuli online pravno savjetovalište na našem portalu www.disabilityinfo.me, na kome putem čata pružamo savjete svakog četvrtka od 12h do 14h, a drugim danima i četvrtkom do 12h i poslije 14h primamo pitanja putem portala, a na njih odgovaramo mejlom. Do 25. decembra nam se putem online pravnog savjetovališta ukupno javila 21 osoba, od čega 5 online, a 16 offline. Sa 3 osobe koje su nam se javile online je nastavljena offline komunikacija, a jedna osoba nam se javila dvaput online. Sa svega jednom osobom smo imali jednu online prepisku, a sa svega pet osobe po jednu offline prepisku.

Dakle, ukupno smo pružali redovno pravno savjetovalište i pravnu pomoć za 51 osobu (u ovu cifru se ne ubrajaju korisnici usluga UMHCG, niti student s invaliditetom).

Od pravnih garancija do jednakosti u praksi

Krajem novembra koordinatorka Pravnog programa i antidiskriminacije Miroslava-Mima Ivanović je učestvovala na Triple A regionalnoj konferenciji na temu: "Pristup pravdi i uloga OCD na Zapadnom Balkanu i Turskoj: Od prakse do uticaja na politiku", na kojoj su, između ostalog, predstavljeni podržani projekti, među kojima i "Od pravnih garancija do jednakosti u praksi" UMHCG-a, čija će implementacija početi u januaru. Glavne aktivnosti ovog projekta su: online pravno savjetovanje (3 mjeseca), izrada publikacije o pristupu pravdi osoba s invaliditetom, javno zagovaranje za poboljšanje realizacije prava na pristup pravdi osoba s invaliditetom, i konferencija o pristupu pravdi osoba s invaliditetom. Kao podržana organizacija, predstavnik/ca UMHCG-a će učestvovati u dvije studijske posjete centrima za besplatnu pravnu pomoć u Bukureštu (19-22.januar) i Londonu i Dablinu (22-27. februar), početkom 2016. godine.

Upravni sporovi protiv Ministarstva finansija i Glavnog grada Podgorica

U aprilu smo Upravnom sudu Crne Gore podnijeli zahtjeve za ubrzanje postupaka protiv Ministarstva finansija i Glavnog grada Podgorice, a koji su se ticali slobodnog pristupa informacijama o utrošku sredstava iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom i o kriterijumima za raspodjelu sredstava Glavnog grada Podgorica za projekte NVO-a. Tada nam je rečeno da su postupci riješeni krajem 2012 .godine i to protiv Ministarstva finansija u našu korist dok je Tužba protiv Glavnog grada odbačena kao neosnovana i da su nam iste slate poštom ali da se pošta vraćala. Rečeno nam je da su odluke suda blagovremeno stigle tuženima. U tom smislu, preuzeli smo presude iz oba upravna spora.

Početkom jula smo preko advokatice Tijane Živković pokrenuli **upravni spor u ime M.V. iz Nikšića** radi poništenja Rješenja Ministarstva rada i socijalnog staranja kojim se potvrđuje prvostepeno Rješenje Centra za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik, kojima se M.V. odbija priznavanje prava na ličnu invalidninu. M.V. je osoba s kombinovanim invaliditetom (cerebralna paraliza i oštećenje vida), što prvostepena i drugostepena komisija nijesu uzele u obzir prilikom odlučivanja o njegovom Zahtjevu, a komisija Ministarstva rada i socijalnog staranja nije sprovela ni usmenu raspravu i uvid u M.V. stanje.

Paragraf

U septembru mjesecu smo dobili pristup elektronskoj bazi pravnih propisa Paragrafa, a na naš zahtjev baza nam je data na besplatno korišćenje do septembra 2016. godine.

Saradnja i sastanci s institucijama

Tokom 2015. godine u okviru pravnog programa i antidiskriminacije smo imali sastanke sa: zamjenikom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore gospodinom Sinišom Bjekovićem, EU ekspertom za pitanja Ombudsmana Mr. Klavs Duus Kinnerup Hede, EU ekspertkinjama za prava djeteta, Vrhovnim državnim tužiocem, Ivicom Stankovićem, Predsjednikom Savjeta za građansku kontrolu rada policije, Aleksandrom Sašom Zekovićem. Takođe smo dali doprinos na pisanje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2014. godinu, koji se u više segmenata poziva na navode UMHCG-a. Učestovali smo u procesu konsultacija pred

Ministarstvom za ljudska i manjinska prava za ponovno imenovanje Šućka Bakovića na funkciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Marina Vujačić je bila panelistkinja na više događaja NVO-a o ljudskim pravima.

I ove godine smo imali čestu komunikaciju s predstavnicima Delegacije EU i EK, te je u Izvještaju o napretku za 2015. godinu naglašen problem nepoštovanja AP za prilagođavanje objekata, Skupština Crne Gore je izdvojena kao posebno važna institucija, a takođe je po prvi put navedeno da je osobama s invaliditetom zbog nepristupačnosti ograničen i pristup pravdi.

Komentari na Nacrt Pravilnika o bližim uslovima o pružanju i korišćenju, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici

Tokom februara i marta smo pisali komentare na Nacrt Pravilnika o bližim uslovima o pružanju i korišćenju, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici i zbog obimnosti istih zatražili ponovni sastanak sa predstavnicima Ministarstva rada i socijalnog staranja. Osim veoma restriktivno definisanog servisa personalne asistencije, veliki problem predstavlja miješanje zadataka različitih usluga i veoma prisutna institucionalizacija servisa, tako da Nacrt Pravilnika treba suštinski mijenjati i postaviti kvalitetne polazne osnove. Nakon sastanka u Ministarstvu rada i socijalnog staranja u martu smo prosljedili komentare. U junu ove godine je u Sl. listu CG izašao tekst Pravilnika, u kome su usvojeni naši komentari koji su se ticali: nerestriktivnih uslova za pružaoce usluge personalne asistencije; proširivanja dostupnosti ove usluge i na osobe s drugim vrstama invaliditeta, a ne samo osobe sa fizičkim invaliditetom; manjeg poklapanja definicija i zadataka različitih usluga; brisanja procedura koje su se primjenjivale i karakteristične su za institucije. Međutim, nije usvojen prijedlog koji se ticao broja sati personalne asistencije (24 sata ukoliko je potrebno korisniku), tako da je broj sati koji će biti finansiran od 20 do 40 sati nedjeljno. Takođe, usvojene izmjene nijesu u tekstu koji smo mi predložili, pa je definisanje zadataka pojedinih usluga dosta uopšteno, što može proizvesti mogućnosti za različito tumačenje.

Predlog odluke o izmjenama i dopunama Odluke o postavljanju odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanja lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom na teritoriji Glavnog grada

Početkom marta Miroslava-Mima Ivanović je ispred UMHCG-a prisustvovala javnoj raspravi o Predlogu odluke o izmjenama i dopunama Odluke o postavljanju donosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanja lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom na teritoriji Glavnog grada, na kojoj je istakla da se predloženim dokumentom lica koja žele da obezbijede pristup osobama s invaliditetom svojim objektima u javnoj upotrebi demotiviraju da to urade. Na ovaj Predlog Odluke upućeni su i pisani komentari koji su se ticali pojednostavljenja procedure za dobijanje dozvole nadležnog organa lokalne uprave za postavljanje pristupnih objekata, kao i ublažavanje sankcija za građenje ovih objekata bez dozvole GG. Komentari UMHCG-a na Nacrt Odluke nijesu usvojeni, te su isti predati u formi amandmana preko odbornice Maje Vučelić i odbornika Gorana Radonjića Skupštini Glavnog grada. Amandmani nijesu dobili podršku od Savjeta za pitanja lica sa invaliditetom Glavnog grada, a ni odbornika/ca Skupštine Glavnog grada zbog glasova odbornika i odbornica vladajuće koalicije, iako smo vodili intenzivnu komunikaciju i saradnju sa odbornicima/cama opozicije koji su ih podržali.

Amandmani na Predlog odluka Glavnog grada

UMHCG je pripremio Amandmane na pet Predloga odluka Glavnog grada koji su se razmatrali na sedmoj sjednici Skupštine Glavnog grada, koja je održana 08. i 14. aprila. Amandmane su preuzeli odbornica Maja Vučelić i odbornik Goran Radonjić, a od predlagača su prihvaćeni Amandmani na Predlog Odluke o donošenju Programa razvoja kulture Glavnog grada i Amandmani na Predlog Odluke o donošenju Programa razvoja sporta Glavnog grada i jedan (od dva amandmana) na Predlog Odluke o osnivanju Javne ustanove Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju. Amandmani na Predlog Odluke o javnim parkiralištima na teritoriji Glavnog grada Podgorica, koji su se ticali proširenje prava na korišćenje parking mjesta za osobe s invaliditetom na lica sa svim vrstama invaliditeta, kao i Amandmani na gore pomenutu Odluku nijesu prihvaćeni ni od predlagača ni od Skupštine Glavnog grada. Miroslava-Mima Ivanović koja je prisustvovala sjednici Skupštine Glavnog grada je najavila Tužbu protiv Glavnog grada zbog diskriminacije u nepristupačnim prostorijama gdje su se sjednice održavale.

Komentari na Nacrt Odluke o pravima iz socijalne i dječije zaštite Glavnog grada Podgorica

Sekretarijatu za socijalno staranje Glavnog Grada smo takođe poslali komentare na Odluku o pravima iz socijalne i dječije zaštite. Skrenuli smo pažnju na neadekvatnu terminologiju, sužen krug potencijalnih korisnika i nedostajuće servise podrški u Odluci. Takođe smo bili mišljenja da je bilo ispravnije sačekati donošenje odgovarajućih podzakonskih akata od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja kako ova Odluka kasnije ne bi bila u koliziji s tim aktima. U tekst predloga Odluke su uvršćeni komentari koji su se ticali terminologije, dok je jedino definisanje usluge pomoć u kući usklađeno s podzakonskim aktom Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Sjednica Savjeta za pitanja lica s invaliditetom Glavnog grada Podgorica

5. juna je održana sjednica Savjeta za pitanja lica s invaliditetom Glavnog grada Podgorica na kojoj se raspravljalo o Izvještaju o sprovođenju Lokalnog plana za unaprjeđenje socijalne inkluzije/razvoj usluga socijalne i dječije zaštite za 2014. godinu. Članica Savjeta ispred UMHCG-a Miroslava-Mima Ivanović je istakla nekompatibilnost Izvještaja sa mjerama i aktivnostima Lokalnog plana i neadekvatnu metodologiju izrade Izvještaja, te predložila da Sekretarijat za socijalno staranje unaprijedi tekst Izvještaja. Međutim, Izvještaj je usvojen većinom glasova članova Savjeta.

Peta sjednica Savjeta je održana 23.decembra i na njoj su se razmatrali Predlog odluke o pravima iz socijalne i dječije zaštite i Program rada JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Podgorica za 2016.godinu. Uprkos insistiranju predstavnice UMHCG-a i odbornice Maje Vučelić, Predlog odluke o budžetu Glavnog grada Podgorice za 2016.godinu nije razmatran, jer je većina članova/ica Savjeta glasala protiv dopuna dnevnog reda. U odnosu na tačke dnevnog reda koje su se razmatrale, predstavnica UMHCG-a je istakla nedefinisanje dovoljnog broja servisa i korisnika u Predlogu odluke o pravima iz socijalne i dječije zaštite, kao i diskriminatoran pristup i terminologiju u programu rada JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju Podgorica. Ovi predlozi odluka su ipak osvojeni većinom glasova članova/ica Savjeta.

Sjednica Skupštine Glavnog Grada

Velibor Bošković je u ime UMHCG 9 juna prisustvovao sjednici Skupštine Glavnog Grada a u vezi Izvještaja o realizovanim aktivnostima Lokalnog plana za unapređenje socijalne inkluzije - razvoj usluga socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu – Podgorica za 2014. Velibor Bošković je iznio komentare UMHCG koji su se odnosili na činjenicu da izvještaj prije svega nije pratio indikatore iz Lokalnog plana te da je nemoguće utvrditi do koje je mjere plan ostvaren. Takođe, komentari su se odnosili i na funkcionisanje lokalnog Savjeta za pitanja lica s invaliditetom kao i na nepristupačnost lokalnih institucija.

Sugestije na dokumenta iz oblasti rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori

Početkom februara smo popunili on-line upitnik u kome smo dali sugestije na Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori, u cilju definisanja prioritetnih mjera i aktivnosti koje će se preduzeti u 2015. godini. Dali smo sugestije u svih 9 oblasti, kojima smo predložili aktivnosti za unapređenje položaja i rodne ravnopravnosti žena s invaliditeta.

Krajem aprila mjeseca smo članicama Skupštinskog odbora za rodnu ravnopravnost uputili amandmane na Prelog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji predstavljaju komentare na Nacrt Zakona koje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava nije prihvatilo u okviru javne rasprave. Tim povodom je održana sjednica ovog Odbora u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava 12.maja na kome je amandmane, koji se tiču izjednačavanja mogućnosti žena iz marginalizovanih grupa, ispred UMHCG-a obrazlagala Miroslava-Mima Ivanović. Predsjednica Odbora, gospođa Nada Drobnjak, je iskazala razumijevanje za cilj amandmana, ali i navela da bi njihovo usvajanje porušilo koncepciju Zakona, jer se zaštita od višestruke diskriminacije žena iz marginalizovanih grupa ostvaruje primjenom više antidiskriminatornih zakona, dok je predmet ovog Zakona zaštita od diskriminacije po osnovu pola.

Amandmani na Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti

UMHCG je početkom aprila poslanici Snežani Jonici dostavilo Amandmane na Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti, a koji su se ticali upotrebe adekvatne terminologije. Radi obrazlaganja amandmana Miroslava-Mima Ivanović je prisustvovala sjednici Zakonodavnog odbora. Amandmani koje je poslanica Jonica preuzela su usvojeni na plenarnoj sjednici Skupštine Crne Gore, 14. aprila.

Komentari na Pravilnik o raspodjeli sredstava iz fonda Agencije za pomoć komercijalnim radio emiterima

U maju smo Agenciji za elektronske medije u okviru javne rasprave uputili komentare na Nacrt Pravilnika o raspodjeli sredstava iz fonda Agencije za pomoć komercijalnim radio emiterima, koji su se odnosili na preciziranje mogućnosti finansiranja programa komercijalnih radio emitera, programa koji se tiču društvene integracije, zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom i borbe protiv diskriminacije po osnovu invaliditeta, stereotipa i predrasuda, kao i finansiranje prenosa sportskih događaja osoba s invaliditetom. Prihvaćen je prijedlog da se prenos sportskih sadržaja osoba s invaliditetom može finansirati iz ovog Fonda.

Nacrt Zakona o sudskim tumačima - Početkom maja smo u okviru javnih konsultacija Ministarstvu pravde uputili sugestije za izradu Zakona o sudskim tumačima, za čiju je izradu polazna osnova postojeći Pravilnik. Sugestije su se odnosile na sankcionisanje sudija koji angažuju tumača za znakovni jezik koji nema zvanje sudskog tumača, kao i adekvatnu terminologiju. U tekst nacrta Zakona o tumačima su uvršćene preporuke koje su se ticale adekvatne terminologije i pristupa, a u toku javne rasprave u novembru mjesecu smo Ministarstvu pravde poslali komentare koji su se ticali: prilagođavanja i podrške osobama s invaliditetom pri polaganju ispita za tumače; oslobađanja od plaćanja troškova ispita kandidata s invaliditetom i kandidata za tumača za znakovni jezik; zamjenjivanja zdravstvene sposobnosti sa radnom sposobnošću, kao uslova za dobijanje zvanja tumača; omogućavanja učesniku postupka (pored organa koji vode postupak) za koga se vrši prevođenje da podnese obrazloženu inicijativu za razrješenje tumača. Prihvaćen je jedino prijedlog za oslobađanje od troškova ispita za tumača osoba s invaliditetom i kandidata za tumača za znakovni jezik.

Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

3. februara smo održali sastanak sa gospođom Barbarom Rotovnik iz Delegacije Evropske Unije u Crnoj Gori na kome je bilo riječi o Nacrtu Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Ovaj Nacrt Zakona je od strane predstavnika EK pozitivno ocijenjen, sa sugestijama u pogledu dopune sankcija i zabrane diskriminacije u oblasti rada i zapošljavanja. Naše sugestije i primjedbe smo gospođi Rotovnik predstavili kako na sastanku tako i u komentarima koje smo joj poslali. Gospođa Rotovnik je rekla da će se isti biti uključeni u mišljenju koje bude dostavljeno Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Na sjednici Vlade Crne Gore održanoj 04.juna je usvojen Predlog Zakona i u skraćenom postupku upućen u skupštinsku proceduru na usvajanje. Tekst Predloga Zakona u mnogome se razlikovao od teksta Nacrta dogovorenog na Radnoj grupi, prije svega po upućujućim normama na propise koji ne definišu predzimanje posebnih mjera, a neke od njih su i diskriminatorne prema osobama s invaliditetom (propisi iz oblasti zdravstvene zaštite, socijalna i dječija zaštita). Ovim povodom UMHCG je Vladi i Skupštini Crne Gore uputio inicijativu, koju je podržalo veliki broj NVO, uključujući i Koaliciju "Saradnjom do cilja" za izuzimanje ovog Predloga Zakona iz skraćenog postupka za usvajanje. Marina Vujačić je, tim povodom, prilikom prvog razmatranja Predloga na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode zatražila da se Predlog Zakona povuče i pristupi njegovoj doradi u saradnji sa organizacijama osoba s invaliditetom koje iskažu interesovanje za to. Odbor je, nakon što su Marininu inicijativu podržali i poslanici opozicije, a potom i Savjetnik Predsjednika Vlade Jovan Kojičić vratio Predlog Zakona na doradu.

Takođe je na sjednici Zakonodavnog odbora istaknuto da Ministarstvo treba unaprijediti tekst Predloga Zakona u skladu sa zahtjevima UMHCG-a. U saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava su izrađeni amandmani koji su definisali grupisanje kao poseban oblik diskriminacije, diskriminaciju u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi proširili i na uništavanje i upotrebu pristupačnih toaleta suprotno njihovoj namjeni, kao i prepoznali povećanje cijene zbog pružanja dobra ili usluge osobi s invaliditetom kao oblik diskriminacije u pružanju javnih i privatnih dobara i usluga. Amandmane za koje nijesmo uspjeli da postignemo dogovor sa Ministarstvom smo podnijeli preko poslanice Jonice, a oni su se ticali: definisanja diskriminacije u oblasti jednakog priznanja pred zakonom i u oblasti bračnih i porodičnih odnosa, kao i odlaganje primjene određenih normi zakona do usvajanja nediskriminatornih

normi u propisima iz pojedinačnih oblasti za koje se vezuje primjena ovog Zakona. Međutim, amandmani se nijesu razmatrali na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode zbog odsusva poslanice Jonice, a na plenumu nijesu prihvaćeni. Zahvaljujući pritisku UMHCG, koji je vršen i preko Evropske Komisije Skupština Crne Gore je istog dana kada je usvojila Predlog Zakona, usvojila Zaključak kojim se obavezuju na analizu zakonodavstva i njegovo usklađivanje sa standardima iz ovog Zakona i Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom, kao i na tijesnu saradnju sa NVO u ovom procesu.

Radi ispunjavanja obaveze iz Zaključka Skupštine Crne Gore, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je formiralo ekspertski tim, sačinjen od predstavnika ministarstava (Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo pravde, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete i Uprava za mlade i sport, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo kulture) i NVO-a koji su učestvovali u izradi Predloga Zakona (Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Miroslava-Mima Ivanović iz UMHCG-a i Milisav Korać iz "Naše inicijative"). Ekspertski tim je od 14-16. oktobra imao **radni sastanak u Bečićima** na kome se izradio početni spisak zakona i promjena koje u njima treba izvršiti radi usklađivanja sa UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. Samom sastanku je prethodila izrada analize usklađenosti zakonodavstva s UN Konvencijom o pravima OSI u okviru svakog ministarstva koje je imalo predstavnika u ekspertskom timu. Kako u ekspertskom timu nijesu bili uključeni predstavnici veoma važnih ministarstava, kao što su Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo ekonomije, a ni analiza usklađenosti zakonodavstva s UN Konvencijom zastupljenih ministarstava nije bila ozbiljno i adekvatno urađena, to ni predstavnici UMHCG-a nijesu mogli ukazati na sve manjkavosti zakonodavstva, što je i više puta naglašavano na sastanku. Sastanku su prisustvovali i predstavnici Delegacije EU, Barbara Rotornik i Mirko Duković.

Savjet za vladavinu prava Vlade Crne Gore je 16. oktobra obavezao Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da mu dostavi spisak zakona i neophodnih izmjena do 01. novembra. Ministarstvo je traženi spisak uputilo prvo na izjašnjavanje ministarstvima, a predstavnicima NVO-a tek 30. oktobra (petak), ostavljajući nam rok samo do 02. novembra (ponedjeljak) do 10 h za izjašnjavanje istom. Na ovakav zahtjev Ministarstva, reagovali su predstavnici NVO-a.

08.decembra su članovi/ice ekspertskeg tima dobili Nacrt Izvještaja o analizi usklađenosti propisa u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sa preporukama za harmonizaciju o kome su trebali/e da se izjasne u roku od dva dana. Ovaj Nacrt Izvještaja nije sadržao ni preporuke usaglašene na sastanku u Bečićima, a mnogi zakoni nijesu bili analizirani, te smo u tom smislu dali komentare ali i reagovali na neodgovornost i neprofesionalnost predstavnika ministarstava u obavljanju ovog zadatka, uz najavu ostavke na mjesta članova/ica ekspertskeg tima ukoliko se ova neozbiljnost nastavi.

Izmjene Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI

U februaru smo se povodom raspisivanja Javnog poziva od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja o predlaganju jednog kandidata ispred NVO za člana Radne grupe za izmjene i dopune Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI, obratili Ministarstvu zajedno sa drugim organizacijama OSI da izmijene Javni poziv u dijelu broja predstavnika ispred NVO.

Nakon odgovora Ministra ponovili smo obraćanje uz dodatnu argumentaciju i propratno saopštenje za javnost. Nakon toga smo komunicirali i sa Delegacijom Evropske unije, Direktoratom za proširenje i Evropskim parlamentarcima objašnjavajući im da Ministarstvo prilikom odluke o izmjenama i dopunama Zakona nije konsultovalo OOSI što je kršenje, pored Konvencije, prakse i standarda za koje se zalaže Evropska unija, pa s obzirom na to smatramo da Ministarstvo ima namjere da mijenja Zakon u dijelu u kojem ne bi dobio podršku NVO sektora, te da izbjegne mijenjanje Zakona u dijelu statusa Fonda. Nakon što je Delegacija više puta komunicirala sa Ministarstvom, kako dok je na čelu bio ministar Bošković, tako i prilikom imenovanja nove Ministarke Kovačević promijenjena je odluka i raspisan je novi poziv za kandidovanje 3 članova RG ispred NVO. S obzirom na višemjesečno zalaganje UMHCG i borbu za uvažavanje i uključivanje OSI u donošenju odluka UMHCG je samostalno kandidovao Miroslavu-Mimu Ivanović za članicu RG.

Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju i Zakon o zdravstvenoj zaštiti

Početak juna smo Ministarstvu zdravlja zajedno sa NVO Juventas uputili komentare na Nacrt Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju, koje su potpisale i NVO članice Koalicije za društvene promjene. Takođe smo samostalno uputili komentare na Nacrt Zakona o zdravstvenoj zaštiti, od kojih jedan dio nije prihvaćen, među kojima su oni vezani za ranu identifikaciju i sprječavanje progresije oštećenja. Međutim pozitivno je da su prihvaćeni komentari koji se tiču: razlikovanja intelektualnog invaliditeta od mentalnog oboljenja i/ili invaliditeta; uvrštavanja invaliditeta u osnove koji ne smiju biti povod za kršenje principa jednakosti u pružanju zdravstvene zaštite; planiranja aktivnosti i mjera namijenjenih marginalizovanim grupama u odnosu na vrstu invaliditeta; pristupačnosti informacija o radnom vremenu zdravstvenih ustanova; praćenje kvaliteta zdravstvene zaštite na osnovu zadovoljstva pacijenata; kao i obaveznoj dostupnosti mjera zdravstvene zaštite. Povodom izrade ovih zakona smo tražili sastanak sa Ministrom gospodinom Šegrtom, ali su u Ministarstvu zdravlja taj sastanak zakazali sa našim predstavnicima i sa pomoćnicima Ministra i sekretarom Mensudom Grbovićem, Goricom Savović, i Zoranom Kostićem. Na sastanku je dogovoreno da se na osnovu izvještaja s javnih rasprava o ova dva nacrtu zakona pokuša postići dogovor da Ministarstvo u skupštinskoj proceduri prihvati dio sugestija UMHCG-a.

U septembru su se Predlog Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Predlog Zakona o zdravstvenom osiguranju našli u skupštinskoj proceduri, te je Miroslava-Mima Ivanović ispred UMHCG-a učestvovala na sjednici Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje i zakonodavnog odbora. UMHCG je izradilo amandmane i podnijelo ih preko grupe poslanika (Srđan Perić, Džavid Šabović, Branka Bošnjak i Radosav Nišavić). Amandmani su se odnosili na: garantovanje prava na ranu identifikaciju i sprečavanje progresije oštećenja; garantovnje pokrivanja troškova zdravstvene zaštite iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja za lica sa najmanje 50% oštećenja; izbjegavanje diskriminacije po osnovu vrste invaliditeta, tj. oboljenja u ostvarivanju prava na zdravstveno osiguranje. Amandmani na predlog Zakona o zdravstvenoj zaštiti su podržani na matičnom Odboru, ali većinu amandmana na Predlog Zakona o zdravstvenom osiguranju poslanik Perić je povukao, zbog nepostojanja podrške. Amandmani još nijesu raspravljani na plenumu.

Kako ova dva predloga zakona nijesu usvojena u vanrednoj proceduri postupak njihovog usvajanja je krenuo ispočetka u redovnoj skupštinskoj proceduri, ali uprkos tome što smo poslanicima uputili dorađene amandmane, oni nijesu predate, već su u procedure ostali prvobitni amandmani. To znači da su na Predlog Zakona o zdravstvenoj zaštiti ostali svi ranije podnešeni amandamani, ali na Predlog Zakona o zdravstvenom osiguranju su u proceduri ostala samo tri nepovučena amandmana, koji se odnose na proširivanje pojma lica s invaliditetom. Nijedan amandman nije usvojen.

Predlog Zakona o budžetu za 2016.godinu - Miroslava-Mima Ivanović je 14. i 17. decembra prisustvovala sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za ekonomiju finansije i budžet na kojima se razmatrao Predlog Zakona o budžetu za 2016.godinu. Na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode predstavnica UMHCG-a je istakla nove obaveze koje proističu donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom za Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i druge subjekte, što utiče na potrebu povećanja troškova ovih budžetskih jedinica. Na sjednici Odbora za ekonomiju finansije i budžet predstavnica UMHCG-a je skrenula pažnju na neprikazivanje doprinosa za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom na prihodnoj strani budžeta niti prikazivanje punih prihodovanih sredstava na rashodnoj strani budžeta.

Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog Zakona - Miroslava-Mima Ivanović je ispred UMHCG prisustvovala javnoj raspravi o Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog Zakona 14. septembra. Ona je istakla da Nacrt Zakona ne mijenja diskriminatorne norme koje se odnose na osobe s invaliditetom, kao i da u oblasti koju precizira, prava djeteta, nasavlja sa diskriminacijom djece s invaliditetom, tj. djece nesposobne za rasuđivanje. Nakon dogovora sa sastanka sa Ministrom pravde i Direktorkom Direktorata za pravosuđe, UMHCG je poslalo Ministarstvu Komentare na zadnju verziju Nacrta Zakona, kojima je predložilo: ukidanje potpunog oduzimanja (lišenja) poslovne sposobnosti i produženja roditeljskog prava; uvođenje institute podrške u donošenju odluka i predviđanje institute starateljstva kao izuzetka; uklanjanje "Nesposobnosti za rasuđivanje" kao osnova za uskraćivanje i ograničavanje prava.

Sastanak sa ministrom pravde i direktorkom Direktorata za pravosuđe - Na Zahtjev UMHCG-a, 02. oktobra u UMHCG-u je održan sastanak sa ministrom pravde, gospodinom Zoranom Pažinom i Direktorkom Direktorata za pravosuđe, gospođom Marijanom Laković Drašković na kome se razgovaralo o potrebi reforme i korjenitih izmjena pravnog sistema Crne Gore, prije svega Porodičnog Zakona, Zakona o vanparničnom postupku, Krivičnog Zakonika, Zakonika o krivičnom postupku, Zakonom o parničnom postupku, Zakona o obligacionim odnosima, a u cilju usklađivanja sa međunarodnopravnim standardima. Govorilo se i o problemima u primjeni zakona pred sudovima i o mogućim načinima za uspostavljanje multidisciplinarnih radnih grupa radi rješavanja istih. Već je na sastanku dogovorena prva aktivnost u cilju usklađivanja našeg zakonodavstva sa Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom, te je Ministarstvo pravde poslalo poslalo UMHCG-u zadnju verziju Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog Zakona radi izrade Komentara.

Kampanja za zaštitu od diskriminacije - U ovogodišnjoj kampanji o podizanju svijesti javnosti o ljudskim pravima i zaštiti od diskriminacije koju vodi Ministarstvo za ljudska i

manjinska prava učestvovali su korisnici naših usluga Branko Đurović koji ima Daunov sindrom i Ivana Janković (cerebralna paraliza).

Predavanje u okviru Škole ljudskih prava CGO - Marina Vujačić je u februaru i novembru mjesecu održala predavanje o pravima osoba s invaliditetom u okviru Škole ljudskih prava u organizaciji CGO, a u martu u Školi ljudskih prava OSI kju organizuje Centar za antidiskriminaciju Ekvista.

Trening za osnovne državne tužioce - U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava i OEBS-a 29. i 30. juna je održan dvodnevni trening o zabrani diskriminacije po osnovu invaliditeta za predstavnike osnovnih državnih tužilaštava. Na drugom danu treninga predstavnici UMHCG-a Marina Vujačić, Milenko Vojičić i Miroslava-Mima Ivanović su govorili o pravnom okviru zabrane i zaštite od diskriminacije po osnovu invaliditeta i problemima u praksi. Prezentacije su izazvale veliku diskusiju kod učesnika i negodovanje zbog njihove navodne nenadležnosti.

Tematska sjednica Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje - U decembru mjesecu je Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje povodom 03. Decembra, Međunarodnog dana osoba s invaliditetom održao tematsku sjednicu kojoj su pored članova Odbora prisustvovali predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja – Direktorata za tržište rada i zapošljavanje i Ministarstva zdravlja i predstavnici organizacija osoba s invaliditetom na poziv Odbora. Pošto je na ovoj sjednici najavljena posebna sjednica – konsultativno saslušanje povodom izvještaja Državne revizorske institucije o Efikansosti korišćenja sredstava iz Fonda za prof. reh. i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Marina je govorila o zdravstvenoj zaštiti osoba s invaliditetom i uslugama za život u zajednici.

Sastanak s URA, Demosom, Demokratama i komentari na Zajedničku izbornu platformu

Na poziv tri političke grupacije. Demos, Ura i Demokrate u okviru konsultacija s NVO koje su dale doprinos u kreiranju i primjeni izbornog zakonodavstva Marina Vujačić je prisustvovala sastanku na kojem je govorila o pravu osoba s invaliditetom da biraju, ali da budu birane, te uslovima za ta dva prava. Poseban naglasak stavila je na prava osoba s intelektualnim invaliditetom i fizičkim invaliditetom, ali i ulogu političkih partija i pojedinaca kako da izborni process bude inkluzivniji i da uvaži prava osoba s invaliditetom da budu informisane na pravi način, kako bi mogle glasati u skladu s uvjerenjima, samostalno, slobodno i dostojanstveno.

Sastanak sa SNP - Povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom Socijalistička narodna partija je krajem novembra inicirala sastanak s predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom na kojem je razgovarano o aktuelnim temama i položaju osoba s invaliditetom, ali i pristupu prema invaliditetu i modelu zasnovanom na ljudskim pravima, te potrebi da se prilikom djelovanja za osobe s invaliditetom i u ime osoba s invaliditetom obavezno treba konsultovati sa širim krugom ljudi i organizacija.

PROGRAM ZA PRISTUPAČNOST

U januaru, aprilu, julu i oktobru mjesecu je Marina Vujačić pisala tekstove za časopis Pogled Inženjerske komore.

Nakon sjednice Vlade krajem juna, na kojoj je usvojen polugodišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za poglavlje 23 reagovali smo saopštenjem za javnost zbog navoda da će prva faza radova u Skupštini CG biti završena do 15. decembra 2015. te da su druga dva "najprioritetnija" objekta Poreska uprava i Centar za socijalni rad. <http://umhcg.com/umhcg-ko-je-odgovoran-za-lose-sprovođenje-akcionog-plana-za-prilagodavanje-objekata-u-javnoj-upotrebi/> Vrlo sličnim saopštenjem smo se obratili u oktobru mjesecu kada je bila dvogodišnjica usvajanja AP.

Nepropisno parkiranje - U proteklim mjesecima smo imali nekoliko prijava nepropisnog parkiranja na mjestima rezervisanim za OSI ili drugim zloupotrebama parkinga. Komunalna policija GG je u ovom periodu imala pojačane aktivnosti. Takođe smo reagovali povodom informacija medija i policije zbog nepropisnog parkiranja vozila od strane službenika policije u Bijelom Polju. S obzirom da je tim povodom reagovala policija i napisala kaznu za naplatu i razmatrala mogućnost pokretanja disciplinskog postupka, obratili smo se sa zahtjevom da se ne pokreće disciplinski postupak. O detaljima: <http://www.disabilityinfo.me/component/k2/item/972-protiv-policijskog-slu%C5%BEbenika-ne-treba-pokretati-disciplinski-postupak>

Redovno smo prosleđivali prijave građana nepropisno parkiranih vozila Komunalnoj policiji.

U junu smo održali još jedan sastanak s načelnikom CB Podgorica Vojislavom Dragovićem oko nastavka saradnje, međutim u septembru je promijenjena upravljačka struktura u CB PG.

Sastanak sa sekretarijatom za saobraćaj GG - Predstavnici Udruženja, Milenko Vojičić i Milorad Hajrović, prisustvovali su sastanku sa predstavnicima Sekretarijata za saobraćaj. Tema sastanka bila je „Nepristupačnost putničkog prevoza za osobe s invaliditetom“. Predstavnici Udruženja su istakli da veliki problem za osobe s invaliditetom predstavlja nepristupačnost javnog prevoza, kako gradskog tako i međugradskog. S obzirom da na području Glavnog Grada ne postoji pristupačan prevoz, osim onog koji obezbeđuje UMHCG zaključeno je da bi uz posredovanje Sekretarijata trebalo organizovati sastanak sa predstavnicima putničkih prevoznih preduzeća. Predstavnici Udruženja su za primjer naveli i pozitivne primjere rješavanja nedostupnosti prevoza u nekim gradovima regiona poput Beograda i Zagreba gdje je većina putničkih vozila dostupna za OSI. Dalje su istakli da u pogledu povećanja stepena bezbjednosti osoba s invaliditetom u saobraćaju na pješačkim prelazima gdje se nalaze spuštene ivičnjaci trebalo bi postaviti horizontalnu signalizaciju iz razloga bolje vidljivosti. Predstavnici Sekretarijata su se složili sa iznešenom situacijom i obećali da će posredovati u organizovanju sastanka sa prevoznim putničkim preduzećima na području Glavnog Grada, kao i to da će problem sa obilježavanjem spuštenih ivičnjaka biti riješen.

Pristupačnost sajtova organa državne uprave - informacije - Na molbu Marije Žugić iz Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije dostavili smo analizu pristupačnosti sajtova organa državne uprave čitačima ekrana.

Analiza je pored situacionog dijela sadržala i preporuke kako treba da izgledaju sajtovi koji su pristupačni čitačima ekrana. Pored analize održali smo i jedan sastanak s dijelom članova Operativnog tima Partnerstva za otvorenu upravu Vlade CG, koji su zaduženi za definisanje mjera u ovom Akcionom planu.

Konferencija o pristupačnosti na lokalnom nivou - U Miločeru je u organizaciji Ministarstva održivog razvoja i turizma i Zajednica opština Crne Gore, a uz podršku Misije OEBS-a u Crnoj Gori, 16. i 17. decembra održana Konferencija pod nazivom "Objekti u javnoj upotrebi na lokalnom nivou - Pristupačnost licima sa invaliditetom". Konferencija je okupila predstavnike lokalnih samouprava i državnih institucija koje su nadležne za oblast pristupačnosti, kao i predstavnici organizacija osoba s invaliditetom. Ispred UMHCG-a Konferenciji su prisustvovali, Marina Vujačić, Milan Šaranović i Milenko Vojičić, a Marina Vujačić je imala i izlaganje na konferenciji.

Sastanak s predstavnicima Željezničkog prevoza Crne Gore

Početkom oktobra je UMHCG-u održan sastanak sa predstavnicima Željezničkog prevoza Crne Gore, na kome je bilo riječi o problemima u pristupačnosti i saobraćanju novih vozova. Na sastanku su učestvovali Direktor Sektora za lokalni prevoz putnika, Milovan Janković, Direktor Sektora za tehničke poslove Miodrag Tatar i PR Menadžerka Ana Božović ispred Željezničkog prevoza, a ispred UMHCG-a Milenko Vojičić i Miroslava-Mima Ivanović. Na sastanku je dogovoreno da se na osnovu inicijative UMHCG-a izmijene pravna akta ŽPCG koji bi se svim osobama s visokim stepenom invaliditeta obezbijedile povlastice u željezničkom prevozu, kao i planiranje pristupačnosti prevoznih sredstava u nabavci novih vozova.

Komentari na OGP Akcioni plan

Više puta u toku druge polovine godine je Marina Vujačić učestvovala u konsultacijama i javnim raspravama, panel diskusijama i pojedinačnim sastancima povodom izrade novog Akcionog plana Partnerstva za otvorenu upravu. Neki od njenih komentara odnosili su se na definisanje mjera koje bi doprinijele većoj transparentnosti organa državne uprave i Vlade, bolju i kvalitetniju informisanost građana posebno prilikom usvajanja propisa, te pristupačnost mnogih procesa osobama s invaliditetom. Do kraja godine ovaj Akcioni plan nije usvojen.

Razvoj menadžmenta i PROGRAM ZA ZAPOSŁJAVANJE i razvoj ljudskih resursa Projekat: "Ojačajmo kapacitete da bismo pojačali promjene"

U sklopu projekta tokom marta smo radili na pripremi za sprovođenju istraživanja javnog mnjenja za koje smo angažovali Centar za monitoring i istraživanje (CeMI). Urađeno istraživanje je predstavljeno na **press konferenciji** 01. juna u PR Centru u Podgorici a najznačajnije nalaze možete detaljnije pogledati na ovom linku <http://umhcg.com/istrazivanje-umhcg-visok-procenat-gradana-smatra-da-su-osobe-s-invaliditetom-najmarginalizovanija-grupa/>

Pripremili smo i odštamali **brošure** planirane projektom. Jedna brošura se odnosi na pristupačnost a druga na zapošljavanje osoba s invaliditetom. Ovim brošurama smo se obratili kako samim osobama s invaliditetom, kojima smo skrenuli pažnju na prava koja imaju u ovim oblastima, tako i drugim ciljnim grupama poput investitora, zakupaca objekata, poslodavaca kojima smo ukazali na značaj poštovanja prava OSI.

8. maja u PR Centru smo organizovali **konferenciju** na temu: Zapošljavanje osoba s invaliditetom. U uvodnom dijelu konferencije govorili su: državni sekretar za evropske integracije i glavni pregovarač, ambasador Aleksandar Andrija Pejović, izvršna direktorica UMHCG Marina Vujačić, predsjednik Odbora za evropske integracije Slaven Radunović,

zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković i šef političkog sektora u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori Alberto Cammarata.

Nakon uvodnih izlaganja održan je poseban panel: Zapošljavanje osoba s invaliditetom od zakona do prakse, na kojem će govoriti direktorica Zavoda za zapošljavanje Crne Gore Vukica Jelić, predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja koja učestvuje u planiranju i programiranju pretpriprustupne podrške Crnoj Gori u oblasti obrazovanja, zapošljavanja i socijalne politike Milica Ćurčić, kao i predstavnici partnerskih organizacija iz Crne Gore i Holandije, Goran Macanović iz Saveza Slijepih Crne Gore i Brede Kristensen iz organizacije TransFORMA..

Takođe, pripremili smo i usaglasili s učesnicima i zaključke koji su kasnije dostavljeni na sve domaće i inostrane relevantne adrese a koje možete pogledati na slijedećem linku: <http://umhcg.com/page/7/>

U septembru mjesecu smo poslali prvi interim report nakon čega nam je uplaćena druga rata za projekat.

U novembru mjesecu su završene pripreme **dvaju studija praktične politike na temu zapošljavanja i pristupačnosti** za osobe s invaliditetom. Rad na studijama je trajao prilično dugo jer je zahtijevao preciznost i temeljitost. Pored studija završili smo i Priručnik sa tri održana treninga u 2014. godini koji je kao praktični material namijenjen predstavnicima organizacija osoba s invaliditetom.

01. decembra smo održali **konferenciju** na temu Pristupačnosti – preduslov dostojanstva i slobode na kojoj su, u uvodnom dijelu, izlaganja imali, pored Marine Vujačić, glavni pregovarač CG s EU Aleksandar Andrija Pejović, generalni director Direktorata za građevinarstvo u Ministarstvu održivog razvoja i turizma Danilo Gvozdenović i savjetnica za evropske integracije i ljudska prava u DEU Barbara Rotovnik. Nakon uvodnih izlaganja, kojima je prethodilo prikazivanje dijela filma “Jas am više od svojih barijera” o pristupačnosti, održan je poseban panel u okviru kojeg su izlaganja imali: generalna direktorica Direkcije za strateški razvoj građevinarstva Tatjana Vujošević, v.d direktorica Direktorata za drumski saobraćaj Mirel Radić Ljubisavljević, predstavnica Inženjerske komore Crne Gore, arhitektica Jovanka Vukčević , inspektorica za građevinarstvo Aida Ćikić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Siniša Bjeković, koordinatorka Pravnog programa i antidiskriminacije u UMHCG, Miroslava-Mima Ivanović. Zaključke koji su usaglašeni sa panelistima možete pogledati na linku: <http://umhcg.com/zakljucci-i-preporuke-sa-konferencije-pristupacnost-preduslov-dostojanstva-i-slobode/>

Premijera i prikazivanje filma “Ja sam više od svojih barijera”

Nakon što je u režiji Blagote Marunovića iz Centra za multimedijalnu produkciju dokumentarno-igrani film planiram projektom, a za čiju je izradu dobijena podrška kroz projekat kofinansiran od Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, završen i montiran planirali smo njegovo premijerno prikazivanje u bioskopu “Cineplexx” U Delta City, nakon uspostavljanja saradnje s menadžerom bioskopa.

Film po nazivu “Ja sam više od svojih barijera” premijerno je prikazan 23. novembra u toku tzv. Mjeseca podizanja svijesti u Sali bioskopa, kapaciteta 190 mjesta. Pored premijere u Cineplexxu, film je prikazan i povodom obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom u

Resursnom centru za djecu i mlade u Podgorici, 02. decembra, zatim u Američkoj ambasadi tokom svečanog prijema 03. decembra in a kraju na Cetinju 22. Decembra u prostorijama Američke čitaonice, a u saradnji s Udruženjem paraplegičara Cetinje gdje je organizovana i radionica s učesnicima iz udruženja, Dnevnog centra, lokalne samouprave is l.

Pored navedenog, film je premijerno prikazan in a TV Vijesti 03. decembra, nakon emisije "Načisto", a neposredno prije "Vijesti" u 22:00h.

Film se, kako je to planirano projektom, odnosi na oblast pristupačnosti i zapošljavanja, a glavni akter filma je Miro Stanišić, osoba s invaliditetom.

Pored navedenih aktivnosti u sklopu ovog projekta UMHCG je redovno pratilo sprovođenje zakona iz oblasti pristupačnosti i zapošljavanja, pokretalo inicijative, reagovalo i obavještavalo javnost o aktuelnostima.

Izveštaj DRI o trošenju sredstava iz Fonda za prof. rehabilitaciju i zapošljavanje

Na inicijativu UMHCG Državna revizorska institucija je planirala da ove godine u okviru svog revizorskog plana uradi i izvještaj o trošenju sredstava iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje LSI. Zbog toga smo, u cilju pružanja informacija, na inicijativu DRI, imali konsultacije i komunikaciju kako bi se predmetom revizije obuhvatile i uplate posebnih doprinosa. Izvještaj je objavljen u oktobru, nakon čega je Marina Vujačić imala sastanak s predstavnicima DRI. Osim različitih izjava za medije uputili smo saopštenje za javnost zbog nalaza DRI, kao i inicijative organima da preduzmu aktivnosti i radnje u cilju ispunjavanja preporuka DRI. Marina Vujačić je povodom razmatranja Izvještaja DRI prisustvovala i sjednici Savjeta za brigu o licima s invaliditetom na kojem je dala osvrt na Izvještaj i zatražila preporuke.

Kontrolno saslušanje - sjednica Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje

Na predlog UMHCG i inicijativu kluba poslanika SNP Odbor za zdravstvo rad i socijalno staranje je održao kontrolno saslušanje povodom objavljivanja Izvještaja DRI. Kontrolnom saslušanju su prisustvovali predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Inspekcije rada, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Državne revizorske institucije, Ministarstva finansija, Marina Vujačić ispred UMHCg i Goran Macanović ispred Saveza slijepih Crne Gore.

Projekat "Od obrazovanja ka zaposlenju-Trans2work"

Uz zvaničnu saglasnost Ministarstva počeli smo s održavanjem motivacionih radionica za maturante s invaliditetom i njihove vršnjake bez invaliditeta u 10 srednjih škola i 2 resursna centra. One su održane u slijedećim srednjim školama: Gimnaziji Slobodan Škerović, Ekonomskoj školi "Mirko Vešović", Resursnom centru za djecu i mlade, Srednjoj stručnoj školi "Ivan Uskoković" i Medicinskoj školi u Podgorici; Resursnom centru za sluh i govor u Kotoru; Srednjoj mješovitoj školi i Elektro-ekonomskoj školi u Bijelom Polju; Prvoj srednjoj stručnoj školi u Nikšiću; Gimnaziji "Tanasije Pejatović" i JU Srednjoj stručnoj školi u Pljevljima

Radionicama je prisustvovalo preko 350 učenika s invaliditetom i njihovih vršnjaka bez invaliditeta. Treneri su bili predstavnici UMHCG, Univerziteta Mediteran i Udruženja mladih sa hendikepom Nikšić.

Održali smo obuku za potencijalne korisnike i njihove personalne asistente nakon čega su treneri odredili koliko sati asistencije je potrebno kojem korisniku i isplanirali nivo finansijske podrške za svakog korisnika od ukupno dobijenih i raspoloživih sredstava. Nakon toga, u junu mjesecu počelo je sprovođenje servisa u trajanju od 6 mjeseci za sedam korisnika.

Prva fokus grupa s poslodavcima organizovana je 27-og maja u prostorijama Unije Poslodavaca u Podgorici. Prisustvovalo je osam učesnika iz sedam crnogorskih kompanija (Željeznički prevoz AD, Rokšped DOO, Societe Generale Banka Montenegro, Fidelity Consulting, Bild Studio, Studio "Fleka" i Montenegro Education). Druga fokus grupa je održana u Nikšiću 10-tog jula a prisustvovali su joj predstavnici opštine Nikšić, UNO DOO i Biroa rada iz Nikšića, a ponovljena je 05. oktobra, a prisustvovali su joj predstavnici Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje, Centra za socijalni rad, NVO "Naša budućnost", i Biro rada Nikšić.

01. oktobra održana je fokus grupa s NVO iz Podgorice, a prisustvovali su joj predstavnici MANSa, CeMI, Juventasa, SoS telefona za žene i djecu žrtve nasilja, CGO, Kvir Montenegro, Instituta Alternativa i CRNVO-a.

U toku oktobra, novembra i decembra sprovedene su focus grupe i istraživanje sa studentima, kao i motivaciona radionica kojoj su prisustvovala 22 studenta a poret trenera iz UMHCG i profesorica Nada Šakotić s UCG.

13. novembra 2015. u PR centru u Podgorici održana je radionica za poslodavce na temu invaliditeta, a 17. decembra smo potpisali Memorandum o saradnji s Unijom poslodavaca Crne Gore, što je drugi memorandum proizašao kao rezulta projekta, nakon memorandum s UCG.

Nalazi istraživanja sa studentima i poslodavcima će biti objavljeni na sajtu. U decembru mjesecu je devet studenata započelo praksu kod poslodavaca, iako je projektom bilo planirano pet.

U maju mjesecu počeli smo i sa pilotiranjem servisa podrške za zapošljavanje osoba s invaliditetom u okviru Studentske Savjetodavne Kancelarije a od prvog jula, koordinator ovog servisa je Ivana Kaljević dok je koordinatorica projekta Anđela Miličić. U toku juna i oktobra imali smo i reviziju od strane Zavoda za zapošljavanje.

U maju mjesecu smo se dopisom obratili **Turističkoj organizaciji Opštine Bar** u vezi korisnice naših usluga S.C. koja je aplicirala za posao u pomenutoj organizaciji. U dopisu smo ih informisali o Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica s invaliditetom i povoljnostima koje organizacija kao poslodavac može imati ukoliko zaposli lice s invaliditetom. Od S.C. smo dobili informaciju da je primljena na period od tri mjeseca

16. jula smo opet prosljedili **biografije (za pet kandidata) Radiju Crne Gore** radi poziva na razgovor zainteresovanih kandidata za praksu i posao.

U oktobru smo se obratili i **Filološkom fakultetu u Nikšiću** radi raspisivanja konkursa i mogućeg angažmana osobe s invaliditetom A.R. koja je diplomirala Ruski jezik i književnost prosjekom 9,87.

U decembru mjesecu smo se obratili dopisom **Opštini Nikšić** zbog otpuštanja 87 radnika, među kojima je i jedna osoba s invaliditetom, a koji su bili zaposleni u službama Opštine Nikšić, a u toku 2012. godine kada su sa zaposlenima potpisani ugovori na neodređeno vrijeme nije prethodno sprovedeno oglašavanje radnih mjesta, zbog čega je Upravna inspekcija prilikom

kontrole utvrdila nepravilnosti i tražila da se iste otklone. D.D. osoba s invaliditetom, obostranim oštećenjem sluha nije bio prijavljen kao osoba s invaliditetom, niti je na taj način ostvarivao prava.

Sastanak s PaMarkom

Na inicijativu UMHCG smo održali sastanak s izvođačima profesionalne rehabilitacije iz PaMarka nakon što smo, već u procesu opreme radnog mjesta za trećeg našeg zaposlenog, naišli na neodobranje određenih zahtjeva, te duge procedure i vrijeme trajanja izvođenja mjera profesionalne rehabilitacije. Na sastanku nam je objašnjeno da određene procedure duže traju jer se u Zavodu za zapošljavanje čeka na "formiranje grupe", odnosno više osoba koje ulaze u process profesionalne rehabilitacije. Prihvaćen je veći dio naših predloga za opremu radnog mjesta i nakon toga se komunikacija odvijala između PaMarka i UMHCG kao poslodavca, ne samo zaposlenih.

Sastanak s ministarkom Kovačević i dolazak ministarke u posjetu UMHCG

Nakon konferencije o zapošljavanju osoba s invaliditetom održali smo sastanak s Ministarkom Kovačević na kojem smo razgovarali o zahtjevima i zaključcima UMHCG u dijelu koji se tiče Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI.S velikim dijelom naših preporuka se Ministarka složila, a nakon što je čula više o aktivnostima UMHCG došla je u posjetu zaposlenima.

Program reforme zapošljavanja i socijalne politike

16 i 17og februara Velibor Bošković je ispred UMHCGa prisustvovao radnom sastanku grupe za izradu Programa reforme zapošljavanja i socijalne politike. Na ovom sastanku usaglašen je konačan tekst dokumenta koji će ponovo biti poslat na komentare Evropskoj Komisiji.

27. aprila Velibor Bošković je prisistvovao Završnim javnim konsultacijama o Programu reformipolitike zapošljavanja i socijalne politike na kojoj su bili razmatrani opšti i posebni komentari na Program dobijeni od strane EK. Nakon usvajanja tih komentara Predlog Programa je usvojen od strane Vlade. Ovaj dokument možete pogledati na slijedećem linku: http://www.gov.me/sjednice_vlade/117

Priznanje za UMHCG

UMHCG je i 2015 godine dobio priznanje kao poslodavac godine za 2014.godinu od Mreže za edukaciju i razvoj servisa podrške.

PROGRAM ZA MEĐUNARODNU SARADNJU:

Projekat ERASMUS+ „Trans2Work“

Povodom ERASMUS+ projekta „Trans2Work“ od 26-28. oktobra u Beogradu se održao prvi sastanak partnera. Na sastanku su ispred UMHCG-a prisustvovale Izvršna direktorica UMHCG-a Marina Vujačić i Koordinatorica programa za međunarodnu saradnju Jelena Mrdak. Prvi dan ovog sastanka je bio predviđen za predstavljanje partnera i njihovo učešće u samom projektu. Drugog dana se razgovaralo o glavnim ciljevima projekta, strukturi, diseminaciji, učešću glavnih partnera na projektu, kao i predstavljanje sličnih EU projekata, dok je treći dan bio predviđen za pitanja koja se tiču finansijskog i administrativnog dijela.

Projekat je formalno započeo 15. oktobra odabirom logoa za projekat i izradom upitnika za studente s invaliditetom i poslodavce u Crnoj Gori, Srbiji i Bosni i Hercegovini. Nacrt upitnika je bio predstavljen na sastanku u Beogradu ali zbog postojanja neadekvatne terminologije i diskutabilnih i diskriminatorskih pitanja u samom upitniku otvorilo je veliku raspravu između partnera. Dogovoreno je da lideri ove aktivnosti budu univerziteti sve tri države a da uz pomoć kompetentnih partnera, prije svega OOSI, izrade upitnike na prihvatljiv način. Samim tim, UMHCG je dobio punu podršku i saglasnost od svih crnogorskih partnera (UCG, UDG, ZZZCG) da izradi dvije vrste upitnika koristeći adekvatnu terminologiju za studente s invaliditetom. Marina Vujačić, kao diplomirana sociološkinja je formirala listu pitanja u upitniku za studente s invaliditetom koja su se ticala njihovih studija, dodatnih obuka, smještaja, prava pri njihovom zapošljavanju i slično. Kako u prethodnom, tako i u upitniku za poslodavce se primjenjivala adekvatna terminologija za studente s invaliditetom poštujući prije svega njihovo ljudsko dostojanstvo. U međusobnoj komunikaciji sa partnerima smo isticali da je važno uključiti i intervjuistu i tačno odrediti njegovu ulogu pri popunjavanju upitnika za poslodavce i studente, a sve u cilju da se izbjegnju previše sugestivni i mehanički popunjeni odgovori. Značajan dio predloga UMHCG-a je prihvaćen a kako je rečeno od vodećeg partnera, neprihvaćena pitanja će se svakako uključiti u dalja istraživanja tokom trajanja projekta. Sledeća aktivnost na kojoj je UMHCG radilo jeste izrada plana diseminacije ovog projekta. Planirane su sledeće aktivnosti: motivacione radionice za studente s invaliditetom i poslodavce i roditelje studenata i javna debata kao završnica naših projektnih aktivnosti (april, septembar i oktobar). Motivacione radionice su planirane po četiri puta u mjesecu (dvije za studente i dvije za poslodavce i roditelje), dok je javna debata planirana za oktobar mjesec. Takođe, tokom trajanja ovih aktivnosti će se kontinuirano sprovoditi medijska i kampanja na društvenim mrežama.

Sastanci i saradnja s institucijama

Tokom 2015. godine u okviru Programa za međunarodnu saradnju smo imali sastanke sa: predstavnicima Skupštine Crne Gore i gospodina Dirk Langea u februaru mjesecu povodom predstavljanja projekta prilagođavanja zgrade Skupštine osobama s invaliditetom, ekspertkinjom EU komisije Ivanom Roagnom u cilju utvrđivanja trenutnog stanja i problema u u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava, sa fokusom na marginalizovane grupe. Takođe smo tokom maja, juna i jula mjeseca imali intezivniju komunikaciju sa predstavnicima EU Delegacije i Direktorata za proširenje-Odeljenje za Crnu Goru sa ciljem informisanja o aktuelnim dešavanjima kada je položaj osoba s invaliditetom u pitanju.

U januaru i februaru smo imali intezivnu komunikaciju sa Evom Wolf iz **Direktorata za proširenje**. Ona se interesovala za stanje ljudskih prava OSI u Crnoj Gori a na njen zahtjev poslali smo joj i pisane komentare, koji su kasnije takođe proslijeđeni predstavnicima Delegacije EU u Crnoj Gori. Nakon toga, posebno pismo zbog nepristupačnosti Skupštine Crne Gore, kašnjenja u realizaciji Akcionog plana za prilagođavanje objekata i situacije povodom Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI smo uputili članici Parlamenta EU Anelizi Dods, sa molbom da razgovara sa crnogorskim kolegama o ovom problemu.

U aprilu kada je ova poslanica zajedno sa drugim kolegama/inicama dolazila u parlamentarnu posjetu u Crnoj Gori Marina Vujačić je prisustvovala radnom sastanku na kojem su prisustvovali svi poslanici, osim poslanika s invaliditetom, poljaka Mareka Plure. UMHCG je povodom njihove posjete i sastanka Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje koj je organizovan u Budvi poslao otvoreno pismo svim članovima POSPa iz Crne Gore i EU.

Kasnije smo poslanicu Dodds, Dirk Langea i ostale ključne adrese obavještavali o aktuelnostima posebno u dijelu izmjena Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju LSI.

Konferencija u Tirani

5. i 6. oktobra 2015. godine održala se konferencija u Tirani na temu "Od prošlosti ka sadašnjosti – Tranzicija od centralizovanih servisa podrške ka sadašnjim mehanizmima sprovođenja servisa podrške" na kojoj su učestvovali predstavnici UMHCG-a Marina Vujačić i Milenko Vojičić. Konferenciji su prisustvovali i predstavnici organizacija osoba s invaliditetom iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Albanije, organizacija "Help the life" i "Handikos" koji su ujedno bili i organizatori konferencije a specijalni gosti su bili gospođa Džudit Hjuman, Savjetnica u Stejt departmentu za međunarodna pitanja invaliditeta i gospodin Kale Konkola, aktivista za globalna pitanja invaliditeta. Prvog dana konferencije se govorilo o ulozi organizacija osoba s invaliditetom u implementaciji Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom. Drugog dana su gospođe Hjuman i gospodin Konkola govorili o značaju povezivanja organizacija na Balkanu, sa ciljem širenja iskustava, sprovođenja zajedničkih aktivnosti i boljeg zajedničkog angažovanja. Ispred UMHCG-a je Izvršna direktorica Marina Vujačić predstavila prezentaciju na temu „Izazovi OSI i OOSI prilikom sprovođenja Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom u zemljama Balkana“. Tom prilikom se osvrnula na stanje u Crnoj Gori i istakla najznačajnije promjene koje su se desile u našoj državi kada je u pitanju oblast zaštite ljudskih prava i antidiskriminacije osoba s invaliditetom. Na samom kraju konferencije se diskutovalo o sadržaju Memoranduma o saradnji između organizacija osoba s invaliditetom na Balkanu i dogovoreno je da će se finalna forma Memoranduma poslati u narednom periodu.

Sastanak s Džudi Hjuman, specijalnom savjetnicom za pitanja osoba s invaliditetom u Stejt Dipartmenru

U oktobru mjesecu je Crnu Goru posjetila spec. savjetnica za pitanja OSI Predsjednika Amerike Baraka Obame s kojom smo imali susret u [Rezidenciji Ambasadorke SAD](#) u Podgorici. Džudi se interesovala za položaj osoba s invaliditetom u CG, a posebno za pitanja pristupačnosti i zapošljavanja. Nakon sastanka s nama Džudi je imala sastanak s Ministrom za ljudska i manjinska prava Suadom Numanovićem.

OSTALE AKTIVNOSTI

Sastanak s Glavnim gradom

13. januara se Marina Vujačić obratila Gradonačelniku Stijepoviću sa molbom za prijem, kako bi uspostavili saradnju koje nije bilo još od 2008. godine, nakon slučaja Marijane Mugoše. Sastanak je organizovan već 19. januara i na njemu su osim predstavnica UMHCG Marine Vujačić i Mime Ivanović prisustvovali zamjenici Gradonačelnika Boban Mugoša i Časlav Vešović, šefica kabineta Snežana Mijušković i Sekretar Sekretarijata za socijalno staranje Goran Miranović. Predstavnici Glavnog grada su iskazali puno razumijevanje i spremnost za saradnju sa UMHCG i izrazili interesovanje da u narednom periodu konkretizujemo saradnju u cilju rješavanja problema koji opterećuju rad Udruženja, prije svega pitanje radnog prostora za UMHCG.

Javni poziv Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, izrada SOPa

U januaru smo se prijavili na Javni poziv nevladnim organizacijama za predlaganje predstavnika/ce za člana/cu sektorskih radnih grupa za planiranje i programiranje Instrumenta prepristupne podrške. Za sektorsku radnu grupu "Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne

politike” u ime UMHCG-a kandidovali smo Velibora Boškovića koji je nakon selekcije i izabran za člana ove radne grupe. Nakon inicijalnog sastanka u martu nakome je prezentovan planirani rad grupe, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija odnosno Kancelarija nacionalnog koordinatora za Ipu, u saradnji sa Programom za razvoj kapaciteta (UNDP CDP), za članove sektorskih radnih grupa organizovalo je i dvodnevni seminar o Instrumentu prepristupne podrške, njegovom sadržaju i strukturi i mogućnostima koje pruža. 29 i 30 aprila. Tom prilikom su predstavljena iskustva iz programa IPA I, a takođe je i predstavljena IPA II, odnosno svih njenih 8 sektora. U ime UMHCG, seminaru je prisustvovao Velibor Bošković koji je član sektorske radne grupe.

3. i 4. juna Velibor Boskovic i Marina Vujacic su prisustvovali javnoj raspravi povodom nacрта Sektorskog operativnog programa 2015-2017 za Sektor obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike. Osim što je Marina predstavila komentare i sugestije UMHCG-a na ovoj javnoj raspravi oni su kasnije i dostavljeni Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Sem komentara nevladinih organizacija i međunarodnih institucija, dobijeni su i komentari od strane EU komisije nakon čega će dopunjeni tekst biti ponovo poslat EU Komisiji na komentare.

Informacija za Akcioni plan Strategije za integraciju OSI za 2014. godinu

U januaru i februaru mjesecu Marina Vujačić je zajedno sa ostalim članovima/icama Radne grupe iz NVO i institucija pisala Izvještaj o sprovođenju aktivnosti za 2014. godinu, u skladu sa šest oblasti Akcionog plana. Međutim, i ove godine se izvještaj piše na isti način i pored neprovjerenih informacija ne prati realizaciju mjera, niti se može mjeriti njegov uticaj. S obzirom na to Marina nije dala podršku konačnoj verziji Informacije.

Sastanak Operativnog tijela za sprovođenje Strategije informisanja javnosti

U Akcionom planu Strategije za 2015. godinu su uvrštene aktivnosti UMHCG koje će doprinijeti informisanju osoba s invaliditetom.

Marina je u periodu od 29 marta do 02 aprila boravila u studijskoj posjeti Briselu, zajedno sa predstavnicima Ministarstava, njih devet koji se bave PR. Tokom posjete grupa je obišla sve važne institucije koje se bave komuniciranjem o integracijama, uključujući Evropski parlament, Komisiju i Savjet, zatim Brisel Pres Klub, Misiju Crne Gore u Briselu... a pored toga prvog dana je grupa prisustvovala otvaranju dva nova poglavlja i to poglavlja 16-Porezi i 30 - Vanjski odnosi. Nakon povratka u Crnu Goru održan je još jedan sastanak OT na kojem je razmatrano nekoliko tačaka, između ostalog aktivnosti oko Dana Evrope i predlog za održavanje radnog dorička s urednicima medija koji je kasnije tokom aprila i realizovan. Na sastanku je Marina iskoristila priliku da medijima ukaže na često zastupljene nekorektne načine informisanja medija o pravima i položaju osoba s invaliditetom, pa i sada kada se građani informišu o evropskoj integraciji koja je po prirodi stvari afirmativna osobe s invaliditetom se pokazuju kao marginalizovane slokom i pokrivalicama koja prati priču o njima, još uvijek često uz korišćenje nekorektnih termina. U junu je održana završna radionica za članove OT koja se odnosila na vještine komuniciranja s javnošću i konkretne vježbe snimanja i ponašanja pred kamerom, diskusija, press konferencija i panela. Takođe je MVPEI u ovom periodu snimao spot za pjesmu o EI "Pokreni se" u okviru kojeg je snimljen kadar na gestovnom jeziku, a na zahtjev UMHCG cijela pjesma je titlovana. U toku oktobra i novembra mjeseca su pored redovne komunikacije i sastanka, snimljene i reportaže o evropskim integracijama koje su takođe prevedene na gestovni jezik.

Javne debate i događaji u vezi s EI

Na poziv MVPEI-Kancelarije Glavnog pregovarača Marina Vujačić je prisustvovala **javnoj debati o poglavlju 14-Saobraćajna politika** i govorila o problemima nepristupačnosti svih vidova javnog prevoza za osobe s invaliditetom, zatim javnoj debati o Akcionim planovima za poglavlje 23.i 24, javnim diskusijama u okviru Dana Evrope.

U novembru je Miroslava-Mima Ivanović učestovala na javnoj debati o **poglavljju 28 Zaštita potrošača i zdravlje**, na kojoj je govorila o nepristupačnosti i onemogućenosti osoba s invaliditetom da uživaju prava potrošača i lošim uslovima za ostvarivanje zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom koje dovode i do smrtnih ishoda.

U decembru mjesecu je održana javna debata o **poglavljju 5 – Javne nabavke** kojoj je prisustvovala Marina Vujačić. Marina je govorila o poštovanju Zakona o javnim nabavkama koji u članu 53 predviđa pristupačnost za osobe s invaliditetom. Postavila je pitanje koliko je postupaka javnih nabavki poništeno zbog toga što nijesu ispoštovani standardi pristupačnosti za osobe s invaliditetom u skladu sa zakonom, na šta je dobila odgovor da nije nijedan jer nije bilo žalbi od strane ponuđača i naručilaca. Osim toga govorila je o principu afirmativne akcije i neophodnosti podsticanja kroz dodatno bodovanje onih ponuđača koji predvide pristupačnost kroz javne nabavke. Pored navedenog govorila je i o problem nabavke specijalne opreme, pomagala, asistivnih tehnologija i sl. za osobe s invaliditetom postupkom javnih nabavki, te monopolu koji vlada u oblasti medicinske i asistivne opreme.

08. juna je Marina Vujačić ispred UMHCG prisustvovala javnoj debati o **Poglavljju 22 - Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata**.

Takođe je u Skupštini Crne Gore (Odbor za EI) organizovan sastanak s NVO, kao **tribina o poglavljima 15-Energetika i 19-Socijalna politika** kojem je prisustvovala Marina Vujačić.

Obilježavanje Dana osoba s Daunovim sindromom - UMHCG je povodom 21.marta koji se u svijetu obilježava kao Dan osoba sa Daunovim sindromom, u cilju podrške ovim osobama u periodu od 16og do 21og marta putem fejsbuka pokrenulo kampanju u kojoj smo pozvali sve naše pratioce i prijatelje da nam šalju fotografije rasparenih, ili šarenih čarapa u znak podrške ovim osobama. Tim povodom smo 21og organozovali šetnju Podgoricom, gdje su nam se pridružili i brojni zainteresovani građani.

Škola pleas - U toku novembra mjeseca organizovali smo plesna okupljanja na kojima smo praktikovali kontakt improvizaciju. Oformili smo grupu od osoba s i osoba bez invaliditeta. U planu je redovno održavanje okupljanja. Ovu aktivnost vodi Milan Šaranović.

Odnosi s javnošću - Marina Vujačić je u januaru mjesecu pisala autorski tekst za časopis Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija "Diplomarius", a u toku godine četiri teksta za časopis "Pogled" Inženjerske komore. Marina i Mima Ivanović su pisale i tekstove za Priručnik u komunikaciji policijskih službenika sa marginalizovanim društvenim grupama, koji su izdali Ministarstvo unutrašnjih poslova i Savjet za građansku kontrolu rada policije.

Imali smo više od 80 medijskih pojavljivanja i gostovanja u medijima ili izjava za medije, i preko 420 članaka u elektronskim i štampanim medijima. Od prošle godine se redovno ažurira i YouTube kanal UMHCG i na njemu se može naći većina ključnih gostovanja. https://www.youtube.com/channel/UCLZXFkFbaQCoV6I_qYObcjg

KONKURSI – DONATORI

Samostalno ili partnerski smo u proteklom period konkurisali sa 28 projekata od kojih je deset predloga odbijeno, za osam predloga čekamo odgovor u toku 2016. godine i deset projekata je odobreno.